

619
1959

ეროვნული
ინსტიტუტი

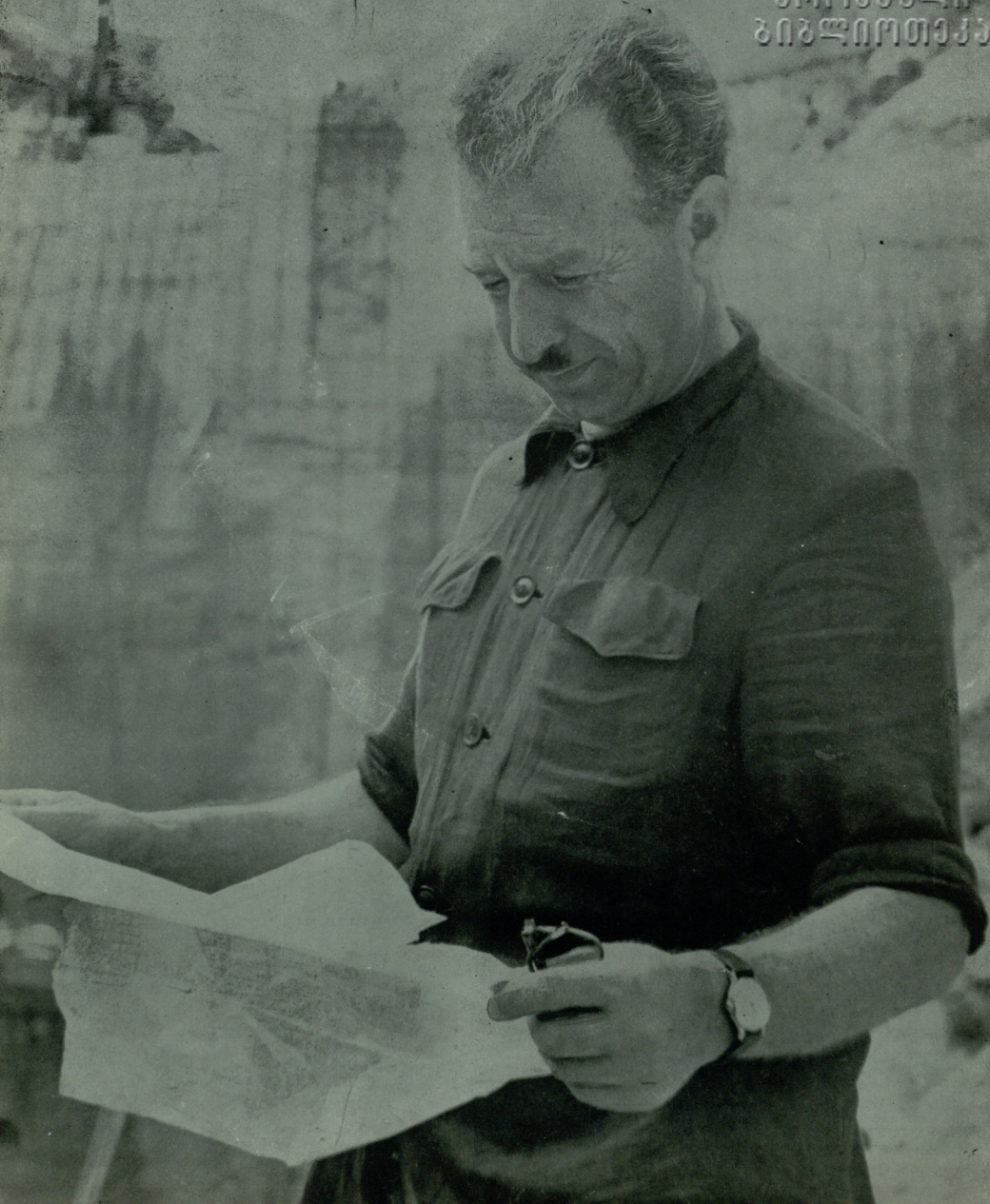
3265
1959

დროშა
№ 8 აგვისტო 1959

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მუშაეზომის უზარის

დროშა

№ 8 (27) 1933 წლის 15 თვე

გამომცემი: უკრაინა

უკრაინის საზოგადოება-პოლიტიკური და სპორტული-სახალისო

ქარაილი

1

ამ ორმოციოდ წლის წინათ ექიმი ვასილ წუღელსკირი დალაშქრო საავადმყოფოს განაგებდა. ღილისი სიციხედ ექიმმა რაჭის, სეგინისა და დერჰამის შრომობის ხალხს მკურნალობის მოწა. დიხი. ამერება ბებია ჩამდენზე წითი ღრუსუმის სამაზრო ცენტრი — სოფელ დალაშქრო მოიგანა. სალაშქროში, ღრუსუმის უფლი მმართველის ფანჩო გელვანის ნახსენარის ცხადან, დღურა-ს შრომის მრდელი მკურნალი გასქირდალა შორეული კავშირის მთებ, ცხენსწულის ნისლიმდებულ, ჩალურებულ სერობს, ლაქანურის ნაპირებზე გაშლილ და მწინათ მოხილ ფერდურ-ბუბუ შეფენილ სოფლებს — უსახლოს, სპაო-გორს, წილამირს, მტხობს. . . პატარ.პატარა ვენა-სები, ყანების ნაუფლები; ჩითის ნაჭერისგან შერან. კიდ ვლების სახანს ვადა ცაში აზიდულ ტერის ქედის კალა... ბინდებოდა... აქაქ სუსტი სინათლე გაქორწინა, უყვე ძილბიეგულ სოფლები. დან. სადღე მისი მეგობრები, უშიწოთია და შრომი-ბის წილენ ვაქსეტილი გამარე და შრომელი დერჰამელი გუბერნი ცხოვრობდენ. ექიმი ოცნებობდა... აი იქ, ქვეთი, ლაქანურის ღრმად გაუყვითა ქედი, ობობის ვიწრობში — კლდები სულ ახლოსა მისულ ტრინამეთთან — იქ შეიძლება აივს მვირე კანხალი, ამრდენ პატარა ელხად-გურა...

შეიძლება... ექიმს ავირდება რამდენი შრომა და რამდენი უნაპირებია ვადალა, როგორც წერა.კი-სობის გამარტლებში საზოგადოების ადგობბ-ბივი განუყოფლობის ხელმძღვანელს, რამდენი ბრალია მოუღა, რომ ორკლასიანი სამრეცლო სკოლა ოთსლიანიად გადაქცია... ექიმი ბრუნებდა ხალხი, ბავშვებს სწიავს. ექიმი შესქერის თავის გიგი-ბი... მადიანს ურდება — და... წერს მოხსენებები ბარბოს, რომელშიც უტყუარებს, არწმუნებს, სოფლის მათ, „უკლდე ქერ არს“, რომ სა-ბერია ამრდეს... გაეცდეს...

გაღს დღებში, თვეები, ამაღ... ვის ასსოვს სად-ღე მთებში ვადაგაგული სოფელი და ექიმი, რომ-ღედაქ იქ უფნა არჩია ქალკის მწვეფარე ცხოვ-რების...

რას იფიქრებდა ექიმი ვასილ წუღელსკირი, რომ ორმოცი წლის შემდეგ ის პატარა ბიჭები, რომელ-ბისთვისაც მან მოაწყო სკოლა, რომელიცაც იგი მკურნალობდა, სწირედ ეს პატარა ბიჭები, და მათი უძრცობა მებე, ააშენებდენ საბჭოთა კავში-რის პირველ თაღვან კანხალს, რომ ქ მარტო დალაშქრელი მუშეში კი არ იმუშაებდენ, არამედ დალაშქრულ ოსტებში, დალაშქრული ინჟინრები, რომ მისე მუდღლის შვილი ინჟინერია პავლე თვა-რამ საშუაოთა მწარმებელი იქნებოდა, ხოლო თვიდან ვასილის შვილი — ლურჯავაძეა და ფლადომიანი პატარა გიგია — ცნობილი ინჟინერია გახებოდა და სათავეში ჩაუდგებოდა ამ შესანიშ-ნავ მშენებლობას.

2

გიორგი წუღელსკირის ნახვა მებდა მწილა... ცხადია, მას კაბინეტიც აქვს, მიღების საათებიც... მაგარს, პოლთ, შრომობდ მშენებლობის უფროსის, „ზომის“ მშობის სტიო ქანაქეს მუშეობა თვეს, თუ სად და მოდის იყო წუღელსკირი დღე-ღამის განწველობაში...

შეითბვაც სტიოთ თავს იქნენ: მე ჩემ ცალკა-ვიცი, ორმეტე საათის მტბ ვერ ვუძლებ. მეორე ცალკაში უფიანს უნა კიობით... შერე კანხლის-კენ მიმავალ ბეტონით დატვირთულ თვითმულ-მებს გახადე:

— ბეტონი დაირას ახლა მშვიდობით ძილო და მისცენებავს.

როდესაც აღამიანის მთელი ცხოვრება მის საქ-მესთან არის დაკავშირებული — თუ ვიძლიერებს ან შაქის თვალნახრისით უყურებს.

— როგორც იქნა, ვეღრისეთ გამოდარებას, რა მშენიერი დედა. — ვუვანები. ჩემი გულურ-ყვადობით გავკვირებულმა გიორგიმ მწერადალ შეშობედდა:

— ბუდი ამინდია! — ახლა ღამე თუ მოგარბ-ხებუ ბეტონის ჩაწრობას, ბეტონს სიხე არ უყ-ვარს.

— კი, მაგრამ ამ უამინდობის შემდეგ...

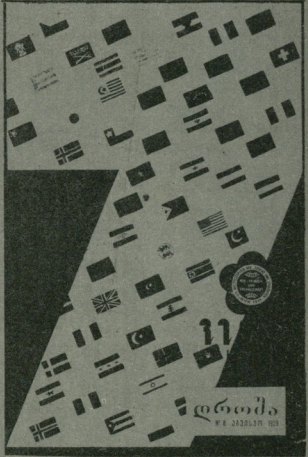
— ახა, ეც იყო საბეტონი ამინდი!

„შევი, „ზომი“ ხან ობობრია — თაღვან კანხალ-ზე, ხან აღნანაში; ხან — ცავერის კანხლის მწე-ნებლობაზე, შერე სადღაც, ჭრებლობთან შეუგ-ნებაში, სადღიანაც ჭეწას ეწოდებინა ბეტონის ქარ-დანაში. შერე ვიან ღამედენ „ზომი“ საქათფელოს კე ცავერის რაიკობის შინებასთან უღნება ცდა, სადღე რაიკობის ბიუროს წვერია გიორგი წუღელს-კირიც დიდი მონღომებია და ხალხით იღებს მონაწილეობას რაიკობის წამყვანი დარგის — მე-ვენახეობის განვითარების გარემოში გამართულ მსჯელობაში, „ზომი“ იხეც ირბავს ადგილად და ძილიერია შუკი ორბულის ვადასაღლის დაშერეულ კაღებებს ანაოებს.

— არა, ამის მოთმენა შედეგ უღრ შეიძლება. ეს გზა უფრო ზეითი, კლდებში უღრ ვადავებია. — იუხნება გიორგი მთავარ ინჟინერს რეუვ კლდიაშვებს და შერე დილიდან ტექნიკური გან-ყოფილება, მთავარი მარკშეიდერია, გზის ინჟინ-რები გზის ახალ ტრასის დადგენას დაიწყებენ. გიორგი კი უყვე დილა ადრან სამუშაო ოთახ-შია. — უყვე სადღაც რკავას: ამდენი მანქანა, ამ-დენი ამონალი, ამდენი ბუღალფერია საბირო. ყვე-ლას აჩქარებს, ახალისებს.

ღილის ექვს საათზე „ზომი“ მუშეიდე საწარტეთან იღავ, იქ, სადაც ახალი უზნის დაბეტონება დაწყო. ორმოცი თუ ორმოცდათუ ბეტონის ნისმდებელ ცა-ში არსდელი ამწე აწოდებდა ბეტონს ვერაბის პირას გამოსულ მიმღებ ბაქანზე. გამოსდელი თვალისათვის თითქოს ყველაფერი რიგზე იყო, — მშენებლობის უფროსი კი ცხარობდა. ასეთი ტემ-პებით ვერაფერს მოვასწრებოთ. მეტებრინებს რა-ღაცას უწინიდა, შერე კანხალის თაგზე განდა — ახლა მექანიკოსთან ვამარო სახედაბლო ოთახი-რი... დილის ცტრა საათი იყო, როდესაც „ზომმა“ აღმანიტეგ ჩაიჭრია, მანქანაში, გიორგის და მალ-როდენგომშენებლობის ტრეტის მთავარ ინჟი-ნერს ვაღერეად ჭეხბიძის მოცარე ვიღლი.

და მიუხედავად ყოველივე ამისა, წუღელსკირის ნახვა მებდა ადვილია. კანხალზე, გზაში, ვერაბაში „შეგადობა მიმართოთ თქვენს სიარად საქმეში. უფრს დაგვიდებთ, გაარკვევს ყველა წარღმანს დ... გაუჩინარდება, ოღონდ ნუ შემიხიბობს, თუც-ცა უზნის წინაშეა არაფერი არ ჩაუწინებს (მაგა აქვს უზნის წინააქი), ყველაფერს დაისომებს, დიდი ხნით არ გადასდებს. ავე, თუ სადმე ახლოს ძე-

კრწანისის მინდვრებზე 4

ათი სისარკული 5

გ. შატერულსკილი სემეფრუსტის დრო 8

ზულაბ ნუცუშიძე „ამირან რაჩაჯანიანი“ ინგლისკარე 11

გულბტი „შოთა რუსთაველი“ 14

გამომცემი თაგა გოგუა 15

გამმუშეობა და საქართველო 16

ლაქაწერქისას მშენებლობის უფროსი, სტალინური პრემიის ლაურეატი, ინინგერი გიორგი წუღელსკირი. ფოტო: თ. თიანაძის და ნ. ეტრქომაიაშვილისა

საქ. სსრ კ. მარქის სახ. სახ. რესპუბ. ბიბლიოთეკა

ლეორობა, წყებნება და უკვე გასკვრულებას აძლევს.

ტელეფონით თუ ერთად დაუკავშირდით, კომუტატორს უფლებების იცინა, სად არის, „წულებსა კარ“ ხუთი წუთით მოითმინეთ... წულებსი არა ახ და ზამთა, ყანაზე ზღვის, ასევე შევირთებთ. წულებსი არა? ამ ათი წუთის წინათ ზღვისის ქრანანაში იყო... მოითმინეთ, დაბ. ვაერთებთ“.

3

ინჟინრის ცხოვრებას აღწერილობა მის მიერ შექმნილ ნაგებობებს ჩამოთვლით შეიკვლია ამოწმების. გირჩე წულებსკირის მიგრაფია საბჭოთა პერიოდის ქართველი ინჟინრის ნაგებობები მოგრაფია და სწორედ ამითა საინტერესო... დამათბობა პოლიტექნიკური ინსტიტუტი... მთლი ინჟინერი-გეოლოგის რიგებ, დაბ. გეოლოგის და არა პოლიტექნიკის, მაგრამ ამ ვაერ-მიტამ მას არ შეუშალა ხელი გამდარყო ვიარაბების და კანსლების ზურთომიძეობა, არამედ ბეურ რამეში რიგვეც დავესა და დებმანა. სტუდენტ წულებსკირის ზაფხულობის ოსტატებო და ცნობით ქართველი გეოლოგების — აღესწანერ თვალმეტრების, პეტრე გამერქმების და გიორგი ჯილაურის ექსპედიციებში.

1931 წელს გიორგი ზრამისა და თფარავანის მიდროელსადგურების საექსპედიციო სამუშაოებში იღებს მონაწილეობას...

...დაუსრულებელი ფანტაზიისა და სიხალის გრძნობით დაქილოლებულმა ქართველმა ინჟინრმა ივანე კოპაძემ საქართველოს მიდროინტენგეტორ რესურსების გამოყენების რაოდენობა შესანიშნავი პროექტი შექმნა... ერთ-ერთი ამ პროექტით მას უნდოდა შეეცდებინა ცხენისწყალი სარეკელს კლდეებთან, რეკლიმენტრიაში ვიარაბით გაედგო როინში და ტვიშის მახლობლად მძლარი მიდროელსადგური აეგო... აი ამ პროექტის გეოლოგიური დასაბუთება დავეცა რიონ-ტყნისწყლის გეოლოგიურ პარტიას, რომელსაც აქ წლის ინჟინერი გიორგი წულებსკირი ხელმძღვანელობდა.

1934 წლიდან მისი ცხოვრება უკვე საბოლოოდ მიდროტექნიკურ მუშენლობას დაუკავშირა. მას ინიშნენ ზრამისის მთავარ გეოლოგად, ხოლო 1938 წლიდან საფურის მუშენლობის ხელმძღვანელობასაც მას ავალებენ. აქ, ზრამისში, ფართო, დბა მისი, როგორც ინჟინრის, ინტერესთა დიაპაზონი. იგი საფურის აუნენბს, გამკავს მარნულ-ზრამისის ჭხა... ზრამისის ჭერ დამთავრებული არ არის, ღოდესს იწყება საფურის სარეკელ სისტემის მუშენლობა და გიორგი პირველი საამუშენებლო სამმართველოს უფროსად ინიშნება. აქ, ათუთელი კლიმატებზე გადამკულ სამუშენებლო ფინიტზე, გამოვლინდა მისი, როგორც დიდი მასშტაბის ორგანიზატორისა და ინჟინრის ნიჭი და უნარი. მრდებდა მრავალი გვირაბი — მუშენლობის უფროსმა წულებსკირმა და მთავარმა ინჟინრმა, ცნობილ მიდრომუშენებელმა ვალერიან ზრამისიძემ გააკვირვებულ მოყვანაში მოაწყვეს და შეუდგინენ მუშენებლობას.

გიორგი უკვე სამგარის მუშენლობას ხელმძღვანელობდა, როდესაც ზრამისის მუშენებელთა და დამმართველთა ჯგუფთან ერთად მას ამ შესანიშნავი ნაგებობისათვის სტალინური პრემია მიენიჭა.

1952-1958 წლებში გიორგი სიონის წყალსაცავის აგებას ხელმძღვანელობდა. აქ საქართველოს მიდრო-მუშენებლები ეფუძნებოდნენ გვირაბთა საგანგებო ფა-

რების საშუალებით გაყვანასა და მსხველ რინაბეტონის ჭლოკებით მოპირკეთების უახლეს მეოლოგებს...

1958 წლის იანვარში გიორგი წულებსკირი ლაქანურაში ჩამოვიდა და აქც ვალდებულა მისი პოლევარების ორი მხარე იგი მუშენლობის ორგანიზატორი და ინჟინერი.

რას აკეთებს მუშენლობის უფროსი?

ველადურს რომ მიუწეროს მრავალ ათას დამანათა ცხოვრება და შრომა. რადაკია კლიმატურის მანძილზე, მისი ხეობებში ძილდა სავალი გზებით ერთმანეთთან დაუკავშირებულ მუშენებლობა დაბნობ რამდენიმე ათას ადამიანი ცხოვრობს ისევე კეთილმოწყობილად, როგორც დიდი ქალაქის მოზოგერბინი; იქნენ უკეთესადაც. მაგრამ აუცილებელი ანაზ ხომ მოგვარება უნდოდა. ასეველი დარგის მუშისა და ინჟინრის შრომას მიმართავს მუშენლობის უფროსი.

რას აკეთებს წულებსკირი — ინჟინერი?

ხელმძღვანელობს ამ რთულ და დამაპზ სანინში.

იქნა აკებული. წულებსკირი უშაფრესად ამ ქალაქს მანველად ლაპარაკობს, რომლებიც მას გვერდულდენს სამგარში, მერე ხოლომაც თან გაკავენ და აქც. დამანარმიც მასთან არიან.

ინჟინერი გიო უკუხმები — სამწრშიც მასთან ერთად იყო, სიონშიც მანველად ლაქანურაში სამგარბო უბნის უფროსი; თანველად რუნ ტურიალილი სიონში ერგარა ვაგენის მოწოდების დაუკრედელო გიორგი ვახანავი და ივანე სტარაგინი და სხვა „სამგარელები“ წულებსკირთან ერთად მუშაობენ ასევე ტექნიკოსი დეო ბლიაძე და მრკა-ლი სხვა.

რომ გადაშალეთ 1958 წელს მოსკოვში გამოცემული კანტალური „ნაშრომი“ ინჟინერტექნიკული მუშენებლობა სსრკ-ში 40 წლის მანძილზე“ და გადავიკითხოთ ოთავი „საკვირაბო სამუშაოები“, ერთი გვირგვინი, უკვეველად მოგვცდებოთ თვალში:

აქ განხილულია სამავალიო მუშენებლობები,

ამ არხით ტენისწყალი მოიღინება ვიერაბისაყენ.

რო ნაგებობის ყველა დარგს, მაგრამ, როგორც ყოველ ადამიანს, მასაც აქვს თავისი „სისხლენი“: — ლაქანურების მთავარი ინჟინერის რეკავ კლიაბოველს უფრო კანსლები, სადერეკაციო არხები, დედაბინის ზედამარზე წარმოებული მუშენებლობა იზიდავს, გიორგი — მიდროტექნიკური გვირაბები...

ადრევე ვიცოდ, გიორგი წულებსკირი მიდროტექნიკური გვირაბების გაყვანის დიდი მოწოდებ და უბედლო ორგანიზატორი... ვეკითხები:

— როდ რვა წლის განმავლობაზე რაც გიშენებიათ, რომელ ნაგებობას სიყვით ყველაზე საყვითსოდ?

წამითაც არ დაფიქრებულა: — სამგარის გვირაბს! და დაწყო ამბავი, ამბავი კი არა — სანინური პოპა გვირაბისა, რომელიც უჩვეულოდ სწრაფად

სადაც მიალწყო მიდროტექნიკური გვირაბი გაყვანის დიდ სისწრაფეს... საუკეთესოდ ცნობილია: 1950 წელს — სამგარის გვირაბი, 1952-1954 წლებში — სიონის წყალსაცავი გვირაბი (გაყვანის სისწრაფე 110 მეტრი თვეში).

1956 წელს — ლაქანურების სადარწყო გვირაბი (გაყვანის სისწრაფე — 104 მეტრი თვეში) — და გვირაბი N 1 (გაყვანის სისწრაფე — 137 მეტრი თვეში).

მოდა, ყველა ამ საუკეთესო მუშენებლობათა ხელმძღვანელი გიორგი წულებსკირი იყო.

იგი დაუღალავია. გვირაბთა გაყვანის გამოცდლების შესასწავლად ხან მოსკოვის მეტროს მუშენებელთა შორის ტრიალებს, ხან ფსტრიაში ცნობა აფსტრედ მიდროტექნიკოსთა გამოცდლებას...

წელს, იანვარში, გიორგი წულეისკირის ორმოც-დაათი წელი შევსორულდა. ნახევარი საუკუნე იმე-თი ასაკია, როდესაც ადამიანს შეუძლია გადახე-ლოს გასულ წლებს და თავი მოუყაროს ნაოლევა-წარსა და ნაშრომს. ამ თარიღმა წულეისკირის ლა-ჯანურში მოუწყო, სადაც იგი აკეთებდა იმას, რაც ეს ოცდაათი წელია მისი ცხოვრების შინაარსს შეადგენს: ამუშენება ჰიდროტექნიკურ ნაგებობებს. ყველა ახლის შექმნელს — მწერალსა თუ მეც-ნიერს, მხატვარსა თუ ინჟინერს, მუსიკოსსა თუ მშენებელს რაიმე ოცნება აქვს და თითქმის ამ ოც-ნების განხორციელებისაკენ არის მიმართული მთე-ლი მისი ცხოვრება და მოღვაწეობა. შეუმჩნეველად, თანდათანობით ეშაღებოდა იგი ამ მთავარი საქ-მის განახორციელებლად...

ლაჯანურსა დასასრულს უახლოვდება და ახლა გიორგი წულეისკირის ფოქრი და მისწრაფება უკ-ვე ახალს, მომავალს დასტრიალებს.

ჩვენ ვიდევით ორპირის ვიწროვებს და თაღვა-ნი კაშხალის ახლად ყაღბშემოცლილ, ცაშა აზი-დულ ამ უღამაშეს საინჟინრო კწნალებას ვუტყერ-დით.

— ლამაზია, ხედავ, რა ძლიერადაა მოხაზული,— მერე დაუფიქრდა, — ინგურსების კაშხალი თითქმის ოთხჯერ უფრო მაღალი იქნება... აი იქ, ქვემოთ, უნდა ავაგოთ ინგურსების სამსახურის თაღვა-ნი კაშხლის მოდელი...

ინგურსების ეს მერომეღვე იწყებს მასწე ლა-პარაკს გიორგი. უკანასკნელ კვირეში თუ კი დამიწეუა საუბარი ჩვენ ჰიდრომშენებლებთან, იქ თბილისშიაც, დამპროექტებლებთან და მკვლევა-რებთან, აქაც — ლაჯანურში — ინჟინრებთან და მუშებთან, ოსტატებთან და სამუშაოთა მწარმოებ-ლებთან, ლამაზი ისევდასტე მხოლოდ ინგურ-სების უბრუნდება, მხოლოდ ინგურსების გარშემო ტრიალებს მათი ფოქრი. ახლა სხვა პრობლემა არ არსებობს საქართველოს ჰიდროენერგეტიკაში — მხოლოდ ინგურსების!

ეს იქნება უმძლავრესი ჰიდროექტროსადგე-რი, რომელიც ქართველი ინჟინრების აზრის სიმ-წილესა და შემოქმედებითი დაფაცუების მანვენ-ბელი გახდება.

კიდეც რამდენიმე თვე და, მშენებლები დასტო-ვებენ ლენჩუშის სტუმართმოყვარე ხეობებს და ახალ მშენებლობას შეუდგებიან... ინგურსებს? შე-იძლება... მაგრამ მთავარი ისაა, რომ ყველგან, სა-დაც მათ გაგზავნიან, ჩვენი ხალხის საკეთილ-დღეოდ, ჩვენი ქვეყნის ძლიერებისა და დიდებისათ-ვის აშრომებენ.

ლაჯანურსი.
ივლისი 1959 წ.

კობე ჯაპრიშვილი

ფოტო გ. თ. ი. ანაძისა და
ნ. კრკოშაიშვილისა

აქ, ცაგერთან, ტენისწყალი შეიცვლის მიმართულებას

მინდორში ზანდალ თელმენ მოწითალო ქედსარები, ცურადტენილი ძროხები, ჩრდილ შეგარებთან, მაგრამ შეუღლის თაჯა მზე ცხოველსაც უმოწყალოდ აღუნებს. მაინც აიღეს თავი ხმაურზე; დიდრონი, წყლიანი თვალები ცნობისმძიყვარებით შემოგავაგრეს.

— იმ წაბლსფერ ძროხას რას ეძახით? — ეკითხები ჩემს შესაგებებლად გამოსულ შთავარ ზოთქენის მამია ლომიათიძეს.

— რომელს, იმას... განმარტობით რომ მოწილია ბუქქთან? ნომერი 177 გახლავთ?

— სახელს გეცითებ, ძია-კაცო, რას ეძახით ხოლმე: შვინდა, ნიკორა, გიშვარა თუ...

ისევ იფიქრე პასუხს მოძე. სახელზე ბოღნის მოეხიბოდ, ნათლებს უფიქროსი კი ვაგაქს მეურნეობაში, ხუმრობს. ყველა სჯინელი დამწიროს ვიფიქრო. გული დაწყდა. საიკად ლამაზი სთველია, მინდა ახლის მივიღე, ძელზე ხელს შევუსვა, მიველოროს.

საქონლის სადგომისაკენ მივიძვრებო ზოთქენის: თეთრი ფეხლის კელლები, თეთრი ხალათებში შირთული სტუდენტები, ქლორფარცული რძისფერი წყალი, რომლითაც იატაკსა და ბაგებს რეცხავენ. — ანდანი სითუთზე და სისუფთავე კაცის გულს საიძით ავსებს. ამჟამინდელ ახალგაზრდები, ასეთი საქონლის ფერმა საქართველოში მეორე არ არის. მთელს კავშირში ეს სწორედ მეორე ყოფილა იგი თავისი სიდიდით.

— თბილისში გაზა გაქვთ? — ღიმილით ეკითხება ფეხის ზოთქენის.

— გაქვს!

ხბოების სადგომისაკენ მიმიძვება მასპინძელი, რომლის ერთ კუთხეშიც მოზრდილი ემბალირებულ თეთრი ქურა წაშთქმავთ — ჭეველებრივ გაზის ქურაზე სკამად დიდ.

— მოუშვით წყლის იქანია, — კვლავ მესიტყვება ლომიათიძე, თვითონ კი გაზის ქურას ასანის უკიდებს. ორიოდ წუთიც და, ინკანად წყლის ცხელმა ნაფხომ დაწყო გახმობა. გარშემო ვიხედე, გაზის ბალონს რომ ვერ ვიპოვე, მივირს—სიდან მოდის მაინც ეს საიკარი წყარი ენერჯისას.

— ჩვენ თვითონ ვლბებოთ გაზს საქონლის ნაყლისაგან, — მისნის შთავარი ზოთქენის. — ეს გაზი ხომ წყალზე იფიქრება, და ის გაშლავალია ვაჭარს მუდამ, — უმბეტას იგი.

კრწისის საბჭოთა მეურნეობა ამგავნ ზოთქენის-სავეტერინარო სასწრაფო კვლითა ინსტიტუტის სასწავლო-საექსპერიმენტო მეურნეობას წარმოადგენს. ასობით მეშახლე შეცვალეს სტუდენტებმა. მუშაობენ — ბიო-ჯანს ხელმძღვანელებად, ზოთქენისის თანამშრომლებად, ფერმის მუშებად, დამლაგებლებად, ეკნობიან საწარმო და საორგანიზაციო საიხიბებს.

მივიღებ და ვეკლავებრა ბიბლიოთეკა იცვალა იერი. აღრქვ აზაფერი სკირა და საფეო ქაჟმსხვილ მეურნეობას, — ახალგაზრდებს ხელი მაინც სხვა გამოდგა. ახალგაზრდული ბრავადები ხომ შრომის სასწრაფებს ახდენენ ვეკლავან. ორკვირისა დაფუტებების თითოეული კურსის პრაქტიკა. მცირეა დრო, შრომისა და ცოდნის შექნის წყურვილი კი დაუღველია. ამიტომ აღ-

რან დლით მიეშვებთან ისინი მეურნეობისაკენ, და ყველამ იცის — ალიონის ბინდუნდში ორი ნარჩუნსფერი თვალს რომ გამოამუშებს შროიდან და წინ თამბაქოსებურ მტერს წამოთილოლებს, ეს სტუდენტებით დატვირთული ავტომანქანა გამოჩნდა კრწისის გზაზე.

მანქანა მეურნეობის კანტონისთან ჩერდება. ახალგაზრდები თვალისუსწრაფხვად სტუდენტს ძაის. ყველას იტყვი გაურბის შვრა, მაინა მინდორში მიზრდილი წიფელი ადამი რომ ჩუშვარებობით სავეტერინარო.

— ეს გარდაავალი დროსა სოცმეცნიერებაში გამოაჩვენებულათვის, — მისნის სავეტერინარო ფაკულტეტის კომპაგნიის კომიტეტის მდივანი ვლადიმერ გვარჯავაძე.

თხებით, ბარებით, წერაქვებით შეიარაღებული 15 ახალგაზრდა საბოტენ ნავეთისაკენ გაემართა. ეს სავეტერინარო ფაკულტეტის ფრიალსანი სტუდენტის ლლი კურტანისის ბრავადა. უკანსწინელი სამუშაოები—და დარჩენილი მინდორი.

სამაგალითი ყმაწვილა გოჯი ქუმსოვილი. იგი გუშინ ჩამოვიდა პირველ მეურნეობაში, დღეს კი ისე დაყარჩხებულა დაფუსფუსებს საფრინეულში, გოკონებს ჩემრეულად ელოდება. — დიდდას ლექციები ხომ არ მოუსმენია ჩემს გოგის ქათმის მოვლაზეო.

ასიოდ მეტრით თუ იწება მელორობის ფერმა საფრინეულთან დაიკლებული. მიგვხვებოდა, სისუფთავე და ღირსი ერთმანეთს დღი მტრები უფოლან მუდამ, ამიტოვად ყველაზე მეტი შრომა აქ უღდებათ სპეციალურ კონსტრუქციებში შირთულ ახალგაზრდებს. დღე-ღორები მთელი დღებით პაერზე დასკრინობენ, საღამოს თუ შემოდინიან საღამოში: ვოლიერებში გამოიწყვედილი ვოგები კი ისე სავედდაფოლ სიჩიქნის წომბოკება ვეკლავფის, ისე სწრაფად არევენ და დაანავიანებენ წუთის წინად დავეკლავსუფთავეულს, მოკლუბა არა აქვთ ყმაწვილებს; ზოგი იატაკის მოყვებითა დაკლებული ზოგი ამოხვებულ ვოგებს მოაზრინებს გასაზანად. ფერმის მასობულად აკაციების ჩრდილში პრაქტიკის ხელმძღვანელი ლეკინი ბ. ფარცვანი შირთო მეცადინეობას უტარებს სტუდენტებს, თუ როგორ უნდა ეკვნიან დელდორის მოკლებული ვოგები. და ასეა მუდამ, ყოველდღე — ზოთქენისისგან ვეტერინარები სჯელოს, პირველურსებში ზედსწერსებებს ეიხარებენ, გამოაჩვენებულს გარდაავალ დროსას ულოკდენ, დროებით ჩამორჩენილები ხვალის მოლოდინით ისაყვებენ ენერჯისას...

— სულ მალე გრანდიოზულ მშენებლებს დაიწყება ამ მიზანობაში, ინსტიტუტის სასწრაფო კორპუსები ახალი წლის დასაწყისიდანვე დაიწყებს ვადმოსახლებას ჩემს ტერიტორიაზე. აიგება კაპიტალური საფარი სახეობებზე-იკებს პროფესორ-მასწავლებლები, ჩაატარებენ პრაქტიკულ გაკვილობებს. ერთი ღირსი მუშაკი კრწისის სტუდენტების პატარა ქალაქ იქნება, სამეურნეო ქალაქი, — ეს მიზანი მეურნეობის დირექტორმა ალექსანდრე ბედიავილა, კრწისის მრავალნადავმა ადგილის დედამაც დამოაბტურა ეს.

კითხვას დისიამ.

ღღა ხშირად ეტბ-
ნება მუზობლუმს: —
ათი შეილი რომ ათ-
ჯერ დამიძახებს ღღას,
ამაზე დღღა ბუნდობრე-
ბა რა არისო? ისინი
ცი განებდ გამოჯავრე-
ბენ ხოლმე: ქალი ვატყვი, ათში
რომელი უფრო ვივიარისო... აბა, რი-
მელიც ვინდომ მომპყვით ერთნა-
რად არ მტყინება? და ათივე თითს
ვაშლს.

ეროვნული
გიგლიოთეკა

ათ შეილს ათი სხარელი შეიქეს
ოჯახში, მაგრამ სანამ ვაბრდიდა, რა-
მდენი შრომა და ჯაფა მოუნდა. შრო-
მას არასდროს დარიდებია ევრა ნა-
ღირამე. იგი მარნეტელს რაიონის
სოფელ თამარისის მოწინავე კოლ-
მეურნეა. წელს აბრეშუმის ჭიის გა-
მოყვანეც ვერაინ დამსწრო, პარტიც
პირველი ხარისხისა ჩააბარა და მისი
წყვეთის სიმინდიც ხომ ავ თვალს
არ ენახებდა. ირთვრებებს თუ არა,
უკვე ფეხზეა და ოჯახში საქმიანობს,
შინაურებს დაწაყრებს, მერე კი
ჭრელ თესვადარს მოიხატავს და
საკოლმეურნეო შინდერებისავე და-
ეშუება. მისი მეფელ ვარდენი კი
ჯერ თავის კარ-მიდამოში ტრიალებს.
მერე კი ნაბოლარას — რამაზს ათ-
ტაცებს და საბავშვო ბაღისკენ წაი-
ტეუებს. ვარდენს დღი ამიგი აქვს
ამ სოფელზე, ბრიგადირად იყო,
თავმჯდომარედაც, მაგრამ ამ ბოლო
დროს კი, სიბერე შეეშაბარა, და
გზა ახლავაზრდებს დღეთში. დღუბა-
რელი კაცი ახლაც შეშველებს ხო-
ლმე ხელს, სადაც კოლმეურნეობას
გაკვირდება. სადაც კი შრომით
ველმოჯვრებელი კოლ-მხარი კვრას
ბუნდუნდებინა. შეილებზე ჩამოაღდ-
ებენ საუბარს, თითქოს გუშინ იყო,
ათი შეილი რომ მიუჯდებოდა სუფ-
რას. ღღეს კი ეტბი შეილი სოფელს

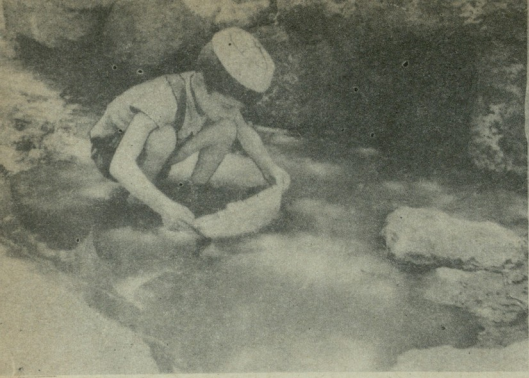

ლილი

ნუნუ

გასილდა და თბილისსა თუ რეს-
თავში წარმოების მოსურეს...
ადღის ფორი პატარა ნუნუს შე-
აბილმა შეწყვიტა.
— ღღა, გოგო-ბიჭები მოლიან
ემქი შეილი მოვიდა, ეზოს სიკო-
ტლე შეემატა. ღღამ აღურსით და-
უტბათანა: — ჰაიტ, თქვე კულიანებო,
ამღენი ხანი უნახავად როგორ გამო-
მეტეთო.
წისკელიდან დაბრუნებულმა ვარ-
დენმა ეზოს კივარი შემოაღო. შეი-
ლების დაწახად დაღლა გადააფიწყა.

ათი სხარული

რამაზი

ნადირაძეების ოჯახში ლინი გაი-
მართა, განსაკუთრებული ლინი კი
არა, ჩვეულებრივი საძლიერი იყო ვარ-
დინასა. ერთი თვე ერთად აღარ
შეყრილან, უფროსმა კალიშვილმა
ლომ „გუნდის“ ხელმძღვანელობა
გაიხსენა და სიმღერა შემოსიხა...
ცხრა დამამ ხმა შეუწყო და სიმ-
ღერა თამარისს ჭაღებს გადაეცო.
ვერამ შეიღობი ერთხელ კიდევ შეა-
თვალეფრა. ეს მხრებგაშლილი ვეცა-
ცი, კმასაით რომ წამოსწრებია მა-

პის, სივრცის შეიღობა ადრეა. რაგ-
მულადი ახალგაზრდა სიწმინდე ბე-
სტატი შეიღობა რუსეთის მეტალურ-
გიულ ქარხანაში. აქ შრომა ადვი-
ლი რილია. საფრთხე კალაოტში ნა-
ქალაქივით აღწრება მოდებდა რი-
ლადი და ცოცხალ უსაბუთო გაუქმდა
და ჯანსჯდა ქება მსაჯურებმა. ღირ-
სები თორმეტი წელი კონკრეტული მა-
გრამ შემდეგ ხელი ისე გაიწვია, რომ
ოსტატის ქებაც კი დაიმსახურა.

ხულიკო და გულიკო

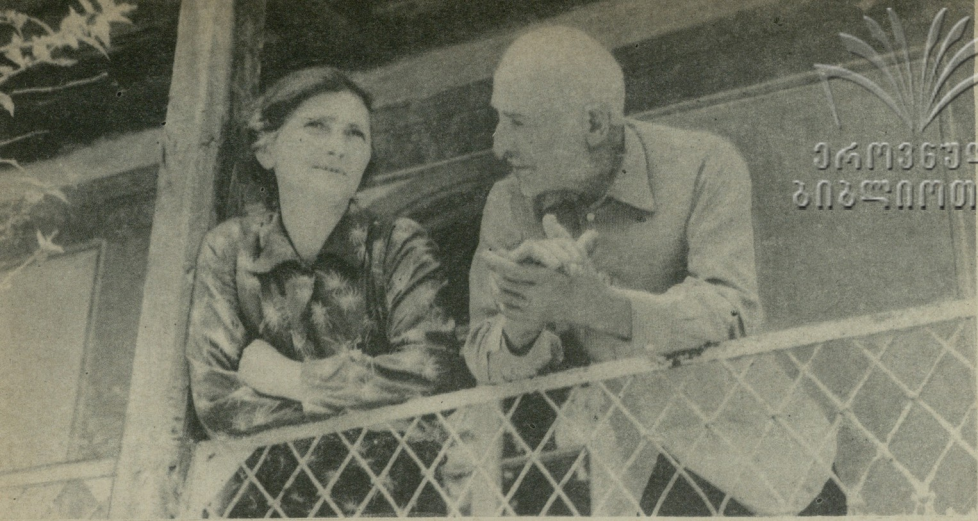
თენგიზი

ციხანა

რუსთაველ მეფეოლდეს ვარიდან
დაბრუნებული უმცროსი ძმა თენგი-
ზი ესტუმრა. ძმის ხელობა მოიწონა.
გადაწყვიტა, მასთან ერთად ემუშავა
სამჭერის ოსტატმა ახალი მოწოდებ
ძმის მიზანია. მშენი ხელსაწყოებთან
ერთმანეთს დაემსგავსენ და შრო-
მაც სიმღერასავით შეაწყვეს. მშენი
ნადირაძეები ყოველდღიურ გეგმას
ორბავი გადაჭრებით ასრულებენ.
მშენი ლიომ და დღემ მიზანეს.
რუსთაველ გადასახლდნენ. საშუალო
სკოლა დამთავრებულ გოგონებსაც
ქარხანა იზიდავდა, მაგრამ კომკავ-
შირულ დავილებაზე უარი ვეღარ
თქვამს და ახლა — ლიომ თევზების
მალაზიამა მუშაობს, დღის კი „ბო-
სტან-ქალაქის“ უმცირეს მაღაზიაში სე-
ქტია ახარია. გოგონები ზრდილობი-
ანი სიტყვა-პასუხით და უანერო მო-

ეროვნული ბიზლიროთქვა

ვერა და ვარლენ ნადრაძეები

მსახურობით მოსახლეობაში საპართ-
ლიან პარტიის ცემას იმსახურებენ.
მომღერლები, ტყულები — გული-
კო და სული თბილისის საკონდიტ-
რო კომბინატში მუშაობენ. არ შეიძ-
ლება სამჭროში შეხვიდეთ და დაზ-
გასთან მობრიალუ დებმა თქვენი ყუ-
რადლება არ მიიქციონ, ისე ჰყვანან
ერთმანეთს, როგორც შთი მიერ შეხ-
ვეული კამფეტები. ოთხი შვილი კი
ჭერ ღელის თვალს არ მოშორებია.
თამაზი ოჯახის მარჯვენა ხელია. ხან
სათონე ფიჩხს ამოატუნკელებს დი-
ლაადრიან, ხან ბობტანს მიხედვს,
ხან კი საჯინბოსა თუ ბოლის სახუ-
რაზე ღურავლობს. შერე კი კოლმე-
ურნიების მიწდრებობსაც ვასწავს.
თამაზს ვადამწვევითლო ჰქვს სოფე-
ში დარჩის და სოფლის მეურნიე-
ბას ემსახუროს.

ცისანა კი მეშვიდე კლასშია, ცის-
ფრთვალა გოგონა სწავლაშიც მო-
წინავეა და მისმა მოვლილმა აბრე-
შუმის ჰოიამც ყველას აჯობა. ცისა-
ნას არც შესამე კლასელი ნუნუ ჩა-
მორჩება. შრომისმოყვარე ოჯახში
იგი უსაქმოდ ვერ იყდის და მშობ-
ლებსა და დაძმებს ვშველება, ნა-
ბულარა რამაზი ჭერ კიდევ სახევეშო

ბალში კეკლბოს და იქ ნაწავლი ლე-
ქსებით და სიმღერებით საღამოობით
უფროსებს გართობას არ აცლებს.
იმ საღამოს ლბინმა გვიანობამდე ვას-

ტანა. სადილის შემდეგ სტუმრებმა
საჩურჩები ამოლავს:
— დედიკო, ეს კანა შენ ჩამოგი-
ტანე, ჩემი შეყვილია, — იძიხის

ტყუბის ცალი გულიკო. — მამა, ის
ხალათი კი შენ მოყვრდებია, სულიკოს
ნახელავია.
პატარა დაძმებზე დასაჩურჩებს.

თამაზი

ლოა სარკმელში მთავარ ევბრტე-
ბოდ და ბედნიერი ღელის სახეზე
ნათულ ჰვენდა. ფიჭობოდა... შვი-
ლების მომავალ ბედნიერებაზე ოც-
ნებობდა.

გვილის წლები, ნადრაძიანთ გო-
გობიებში დაწვევლებიან და
გრძელ მაგიდას მერე მაგიდის მიდგ-
მაც არ ეყოფა. მამინ ნახეთ ბედნიე-
რი ღელის გული.

ფოტო
მ. თუარძანი
აეთევა ნახუბაშვილი.

თბილისი

სიყვარულის ფორმა

ბ. შავბერაძე

მ ო თ ბ რ ო ბ ა

მახატორი დ. შინბაძე

გაზფხული სიყვარული დროა... შეიძლება ითქვას, ამ ქვეყნად ყველა სიყვარული გაზფხულა ჩახახულა.

ამა ვაისსენერ, გაღებება თუ არა უნული, ძალას მოიცივს თუ არა შუე, ადამიანის გული თითქოს კანს იცვლის, ახლადგამოსული კვირტებით ცდილობს გამოაღრებებს და აუვაიოლებას. სიყვარული ეძახის გულს.

შოის გულშიც გაზფხულზე განდა სიყვარული. მისი დახურული გული რახანა შეუგნებლად ეძებდა რაღაცას. ელოდა, არაი ელოდა რას.

ადრე, უშუიფარი ნაყოფითი ალაგაღაც ჭორფლიანი სახას კანი დაწმუნდოდა, ფერი იცვალა, მწიფობაში შესული ტანითი გავარდისფერიბოდა ლეუციბი. ზღვრიალა თავებზე, უცნაური უწია და შექი მოსდომოდა... მხოლოდ ეს თვლები, შუე მიწიიდული თვალებიდა შერჩენოდა ზავშურტი. ტანი აუვარა, მეგრად და თეოიბი შემეკრავებოდა, მოკარბებულ სისხლს შაქარითი დამძანსა, შეუცნობელი თრიბისკენ ეწიადობდა.

ასეთია იმ უშუიფარი, ჭრ იხე მწვანე და ხაოიანი ნაყოფის ბედიც: ისე ჩაუელი, თვალს არ მიწიიდავს, ზედავ არ შეუბედა... იტყუა, ამისგან როდის რა იქნებოა. მაგრამ ვაივლის მცირე, სულ მცირე დრო და განცდიერბული შერჩებოდა. შაერისა თუ მიწის, წყლისა თუ შოის ძალას თითქოს უწინარი ხელით გადაუშენდია ატვის ბუსუსიანი ღოუა, მიფერებოდა, ვარდისფრად შეუფერადებია და ამ გაქვარებულ ვარდისფერზე ბუქი სისხლისფერი ტანებრედა მოუხატავს.

უნებრედა გაიწვი ხელს მოსაწყვებოდა... გულის შუე სიყვარული, სიყვარული ზრდის და აცოხებებს გულს. ჰო და, შოისა უღლშიც ჩაიხედა სიყვარულში.

სოფელი პირველმანისობას დღესასწაულობდა. მდიანარის პიანას, კალქებზეც გაეშალა სუფრები, ვარს შემოსხდომოდნენ, იქვე ცეცხლს დაენთო, ზედავგარი ჩაედგათ, ზედ ქვაბი შემოედგათ. ერთგან ბოძანდარიც კი აემაზითი. ამ ძველებურ სამფებარე ჭაჭითი მოზრდილი უყრანი ქვაბი ჩამოვარდა ქვაში. გაურჩეულა იხარბებოდა. პატარა შავგერმანი ბიჭი აბელასათი აწოწულ ბოძანარს ასეველიათი უჯლიდა ვარს, დახტოდა და გაპასოდა;

ბობი, ბობი, ბობანარა, ზედ ქვაბი და ზედავგარა!

პაპას ესწავლებინა... ირკველე ახლადმობარშული ხორცისა და ნაკვერჩხალზე შემწვარი მწვადის ომშივარი ტრი. აღებდა.

ერთგან ადრევე დაეწყო ბურის ქვაბი, ტაქზე ეტყობოდა: კალციხის ძირზე მიუედებულ უზარმაზარ რუმს კისერი ჩამოეცა და უყვი წეშლი მოხარლოყო. მოქიფენი უყვი უზარმაზარზელუფენი, ახლა უფრო მაღიბლ ოხედოდნენ მოცეცავი ვიგორბეიბისკენ, საღვრელი აშლიდათ, გემრელი საუზნის შემდეგ მუხლისა და მაკვიის გაშლა მონარბებოდა.

ჩაველა, ჭორფლიანი ბიჭი უზარმაზარ ღოღზე ჩამოშდარიყო და ამ დლით მარჯველ გადაბუმულ, მერე ცეცხლის ალზე გახურებულ ღოღს მიწლიმებითი უზარანუბნდა. გოგონები ხმაშუეებითი მფეროდნენ, ხმას აუოლოდნენ ღოღს.

ჩაველება ბიჭი რატომაც მოუხვნერად იმზარებოდა იმ კალსკენ, სადც მოქიფე უქმარებოდა სუფრას შემოსხდომოდნენ.

— ვაღებლება მოდიანს! — უტყვი წამოიხბა მან და თითქმი დოღზე შეაცევა, სიღვრის ხმაც შეუნდა, წრები გასულ ვიგორბეის ქანდაკესასრითი გაუმშედა მაღლა აწეული მალაგებია.

ყველა მათენ წამოსულ უქმარებებს მიაშტრებდა.

დლინითი მოაბიჯებდნენ თეთრხალათა, თავშეშეულა ქაბუეები. სულ დაწკაბილი ტალიტალიკი ბიჭები იუვნენ. წინ ყველაზე ზორბა ძერისთავებმა ქაბუეი მოყოლოდათ.

— გოგონები, ხმა რად ჩაწეუეტიტო, ჩვენი მოსვლა ხომ არ გეწინათ? — დლინითი წამოიხბა მოსვლამა, როცა ახლას მივიდა.

გოგონებმა თავი დახარეს, ქაბუეის ბრიალა თვალზე მოარიდეს სახე, ჩაველა მდლიდ თვალბელებულბე, ექვიანი დლინითი ათვალეირებდა მოსოტობს.

— რა კარგა მდღერიდითი მოდი და გუნებას ნუ გავკოუშებთ, ჩვეც გაგვრითი ღლიწინა... იმ ერის მანც რა წერიალა ხმა ჰქონდა... რომელი იყავით?

ქაბუეი ამ სიტყვებს თამომწონედ, შოქალებსი კილითი ამბოდა და ერთმანეთი ზურგს უყან მინაბულ გოგონებს აკვირებოდა, ვილაცს ეძებდა.

„ის ერთი“ შოია იყო... იქვე, ქაბუეის მხარმარჯვნივ იდგა. მან ახლა კი გაბუღულად ასწია თავი და პირდაპირ თვალბეში შეხედა მოსულს. შეხედა. მაგრამ უშაღედ შოარიდა თვალი, რაღაც დაემართა ამ თვალებსი დანახვზე, ტანში ვრუანტებლა დაურბინა. ასეთი თვალბე მას ჭერ არ ენახა. არა, როგორ არ ენახა. ენახა ეს თვალები, იცნობდა ამ ქაბუეს, მაგრამ ამგვარად ჭერ მისთვის არავის შეეძებდა, არც მას ასეთი არ ამ ეგრწინა.

უთუც განცოფრებითი, ცნობისმოყვარებითი თუ აღტაცებითი ათვალეირებდა შოიას.

— შენ ხომ ვიცნობ, გო... შენ არ იყავი, შარზან ქალაში ქიორბა ბიჭს რომ დაეძებედე?

არა, ხუბრისი ეს უქმარებელი მაროლა ქიორბა ბიჭს კი არ დაეძებდა მამის შოიას, არც შარზანდელ ამბავს იხსენებდა. ეს იყო ორი.სახში წლის წინათ, როცა შოია პატარა იყო... ახალ შეზინდებულზე ზეც-ზეც ფეხშიშველა მიაბიჯებდა, ნაადრზე აღიერებულა მდღერის ნარჩის ვარცხვება დაბურულ ქალაში, ოან სვედიანი ხოთი მდღერადა. მდღერა იმბოტო, რომ მარტო იყო და ემწიფებდა, სიღვრის დროს გაეშეშული, ეკვრისფრად ღუნგომდებულ მოის მდიანარს გაშაგებულა ზეაური თითქოს პირს ემბოდა და იმბოტო მდღეროდა.

კავთურ-კავთურ მივილილი, ხბოს ვეძებდი ბოროლასა, განა მართლა ბოროლასა, ბიჭს ვეძებდი ქიორბასა...

უფა... ტალაში ფეხშიშველა დატოვავდა, კანის ბოლოები მოთხებოდა ჰქონდა, ფეხები ტალხბიანი, ხლებული, ადამთ სასუე... მანც მდღეროდა. როგორ ამბავს იხსენებოდა. სიტყვებიც კი ჩარწინა გულში და ახლა დაიცნითი ამბოს, ქიორბა ბიჭს დაეძებდი!

იქნებ, მხოლოდ სიღვრა ახსოვს და ის უსხარეო ქორფლიანი გოგონა დაიფრუა? სოცარია, მამის არ უგრძნის სირცხვილი, ახლა კი გაზფხულის ყველივითი სუფთას და მიწაშე-

ველს მაღლა ვერ აუხედავს, გახსენებაც კი ვერძინოს, როგორ ეპარება სისხლი მებურთებულ ლურჯებს და უკურსობრებს.

წავაგაღმა დარჩენილი შიშა შემინებულ გაპურებზეა ხეობას. წაღის ჩამოწვედომისა და გატობა-ვის იმიდი აღარ იყო. ღამებოდა, თანაც მიტოვნი, მდინარის საოჯახებოსკენ ისევ ავდრობდა, იღვრა ავადანებოდა ჩამოპურულ ხეობებში, ისიოდა შორეულად არც ვერსუნი, მდინარე თანდათან მატულობდა.

შოშია ნაირვის გულურა მხარეზე მოიგდო და ხილზე ფეხა შედგა. მაგრამ ეს ხილი კი არა, ორი ერთმანეთს მიუტყუებელი ლატანი იყო, სახელდახელოდ გაკეთებული საცაფლები, რომლისთვისაც ზემო მხარეზედ ირანვე გაკურთხეოდა ეს უსიამოვნო ლატანებზე უტყუროდ გახვდაც კი ხანაშია იყო.

— მოილა, გოგო, ემანდ ფეხა არ დაკისხვდეს და შენი ცოცხა მე არ შევიპოვას — წამოძახა ქაბუქმა, შოშია გულურა გამოართვა, აქაფებულ მდინარის პირას მიიპოვა, მაღლა ასწია, მერე შოთელ ძაღლი მოიჭინა და მერევე ნაპირისკენ გაისროლა.

ღონიერად ნარსოლი გულურა აღბათ მიიღწევდა ნაპირს, მაგრამ წაღის თავზე გადმობილ ვიგება კალის ტოტს წამოიჭრა, მაგრამ შეტრიალდა, მერე მდინარეში ჩქაფუნა მიადინა.

— უაი — შეკვივლა შოშია.

ბიჭმა გაქვარებით გააყოლა თვალი მდინარის ტალღებს, უნებურად ნაბიჯიც წაუდგა, ხელოდ გაიშვირა წინ, თითქოს უნდა მიხვდესო, მაგრამ მდინარე გრუხუნით და ხარხარით შეეგება, ცივი, ტალახიანი შეტევი მიავრქვია სახეზე და გამოაუხიზლა.

შოშია ერთხელაც შეკვივლა ბიჭს არაფერი უთქვამს, სახე მოიწმინდა, გოგოს ხელი მოჰკიდა და ხილსკენ წაიღო.

ფეხის დადგმასა ცალი ლატანი დაბლა იწვიდა, მეორე მაღლა რჩებოდა. მოლაშულ ლატანზე შოშიას ფეხი უსხლტებოდა, მაგრამ ბიჭის ღონიერ მაჯაზე დაწვდომილი თავს იმაგრებდა.

უცებ, მოულოდნელად თვითონ ქაბუქს დაუსხლტა ფეხი, ერთი უნებურად წამოიძახა, დაბლა დევნა და მის მარჯვენას დაწვდომილი შოშია თან ჩაიყოლა. ქაბუქი ცალი ხელით დაეცა და ლატანს, ცალით შოშია ეტირა და ფარხალებდა. მათ ფეხტევვს ღრმა ბევში მდინარე გრუხუნით მიავარებდა გაცოფებულ ტალღებს, დაბლა ჩაყიდულ შიშველ კანქებებს ცივ შეტევის აურიდა... ცოტაც და ქაბუქს ღონე გამოეყოდა.

— აცოციდა, გოგო, მაღლა აცოციდა! — დასკვივლა ქაბუქმა და წელზე ისევ მაგრა შემოხვია ხელი, რომ შოშიას ნეცენება ქაბუქები დაიწყო. შოშიამ მულავებქვეშ შემოხვია ხელები ქაბუქს, მერე მეტრღზე შეეცოცა, ისე თითქოს თუთის ხეზე ადოდა, აიძვრა, თავს ძალა დაატანა, ლატანს მიიღწია, ორივე ხელით დაქნდა. მაღე ბიჭი სიმძიმისგან განთავისუფლდა.

ნაპირზე რომ გავიდნენ, ქაბუქმა ტანსაცმელი ჩამოხიბრტყა, ტალახში ამოსვრილი წუწები წაღვლი ჩაიხანა და გოგოს შეტედა.

— უკვივ კარგად ბნელოდა, ამიტომ შოშიამ ვერ გააჩინა, რა გრანოზა იყო აღბეჭდილი მისი მხსნელის სახეზე: გაქვარება, სამღურავი თუ ზოწილი.

თავის ტიშკართან შოშიამ რაღაც მაღლობის მხევა-სი წაიჩურჩულა და ერთხანს შეიფერხა.

- აქა ცხოვრობ, გოგო?
- აქა...
- ეს ღობე თქვენია?
- ჰო...

ბიჭმა მამობედა, თვალი გააყოლა სიხნულში ზვად გაკვირვებულ ღობეს.

— კარგი...

კიდევ რაღაცის თქმა უნდოდა, მაგრამ არა თქვა და წაიდა ისე, რომ უკან არ მოხუბდეს. გაღმა სოფელში ცხოვრობდა და მეორე ხევიც ჰქონდა გასავლელი... მაგრამ შოშიამ იცოდა, იმ ხეზეც მკვიდრი, მაღალი და უხიფათო ხილი იყო გადებლი.

— ამ მარცხიანი შემთხვევის მესამე დღეს, დილაადრიან გარეთ გასული შოშიას პასა უცებ შინ შემობრუნდა და შვილიშვილი საქქაროდ ლიგინიდან წამოიყვანა. მოხუცს სახეზე გაიკვება ჰქონდა აღბეჭდილი.

— გარეთ გამო... გახვიდე. შოშიამ გარეთ გაიქცა და თვალს არ დაუჭერა. ენოში, სწორედ კიშკართან ხმელა შეშა იყო ურესრიგოდ დახორავებული. ეტობოდა, ვილაცას ურემი გაუჩერებინა ღობის ახლოს გზაზე და შეშა ღობის ზემოდან საქქაროდ გადმოიყვანა.

აღუღებულში მოხუცი შეშის ზეგის გას უვლიდა, ათავლიერებდა და გაოცებული მურტყუნებდა: — ენი რამადა, მა? ეის გავახსენდი, მა?

შოშია გაოცებული და დაბნეული იღვრა. არაფერი თქვა, რატომღაც არაფერი თქვა.

— აღმა, წუხილის, ღრმა ძილში რომ ვიყავი, მამინ გადმეყარებს. ქვეყანა იღვრა. აქოდ კაცის რა გამოიღვს წუთისოღვლი... ეის გავახსენდი მა?

შოშია გაპურებული იღვრა. ზო, მან კარგად იცოდა, ვინ იყო ის კეთილი კაცო, რომელმაც იმ უკანარესი წყაღწეული გულურას ნაცულად მოუღიურებინა შეშა მოუტანა. პასა კი... აი ასეთი უნდა იყოს ის, ვინც... ბილს გაუწვევს, ძლიერ დაწვეწვნილებს ქალის ხელს. მხარში ამოუღვება, წინ წაუღვება... როგორ შოშია, ხილზე და ისინი განსაცდელს გან. ახსოვს, მეტრღზე რომ ააყოცა და წამით მანამდე განცდილი ტრუნტელი, თბილი, ვეკაცური მერტლს სითბო იგრანო...

ქაბუქი კი განზე დალიოდა. განზე კი არ დალიოდა, მისთვის შოშია არ არსებობდა, მას თავისი საქმე, თავისი ცხოვრება ჰქონდა. ტლაპოში ამოსვრილი კორფლიანი გოგონა სულაც არ ახსენებოდა. ხანდახან, შოშიას სახლის წინ რომ ჩაივლიდა, ქიხრისკაც არ მოიბარუნებდა. აღმა სიბრალულე მოატანა ურემი მათ კიშკართან, მერე არაფერი ვინ იცის, რამდენსთვის გაუმართავს ასე ხელი. აღმათ იმ ერთმა მერემმა შენამაც, იმ კორფლიანი გოგონას სახეზეც მის ხივანში იმ წყაღწეულ გულურასათვის ჩაიარა.

შოშია კი ოცნებობდა. ოცნებობდა ქაბუქზე. მის მსგავს ქაბუქზე მანაც ვინც მოულოდნელად გა-

მარნეულად, ვაჟშლია მკლავებს, ვაგხნიდა ვულს, ჩაბდავად ვულშიც, თვალმზიცი...

— დაუა, დაუა, ბიჭო — ჩაენა ვაჭარებულ შხას გოგონის ჩრჩხული.

— ამა, ჩაეაღვ, თქვენიერ გოგონებს უნდა გაეჭიბო, მეტე შენ უნდა გეძიო... შენ დაუა, მე ვითამაშ — დასტეადა შეწარხობებულმა კა- ჰუმამ მდღელს.

ჩაეკვამა უხალისოდ აპირაგუნა დოლი, გოგონე- ბის ხმაც გაიხმა, მაგრამ სიძღრას წელანდელი ეშ- ბი და ხალისი აღჰქონდა. შიხა ვაჭარებულის უსმუნდა, ვანახალუყო, უჭირთი ჯერ ახეც ექოყო, ადღებდელი მდინარის პირას... თანდათან შიხაც ახეცა წამოჭრებულ სიმღერას, მანგა აიტაცა, ხმას წინ წაუძღვა.

ვაჟმა მკერდი წინ წამოაგდო, ხელის ერთი- ორი ვაჭართი თეთრი ხალათის ნაოლები უჯან, წელსკვეთში მიიყარა, მკლავები გაშალა და წრებს ჩამოუარა.

შიხა ვაჭის მწერას ენაბლბოდა ბიჭმაც, თითქოს ვაგვო, შორიან მორუარა, ჯერ სხვა ვაჭარა... თა- მამში დაქანდაცეი იყო.

გამშავებით ცქცავდა ქალ-ვაჟი, ნაირნაირ ილტოს ხმარობდა, ერთიმეორის მოტუხებას, რაც შეიძლება მაღელ დაქანდაცეს ედღებოდა. გოგონა მონადირისაგან დაფრთხილი მწვერავითი დავო- გავდა, მიედინის ხან ერთ მხარეს მიავლებობდა, ხან მეორეს, მოყოლდნელად შემოტრიალებლობდა, ახლა სხვა მხარეს ვაჭარობდებდა რომ ვალმელი მონაბაშე მოსახლე დეტეგონებდა, მაგრამ ძერასავით თვალმარდი ჰბახუა არ ტყუვდებოდა, თითქოს მაღლიდან, ციდან დასტრიალებდა გოგონას და ლი- მილით უთავოთავობდა.

გოგონა დაქანდა, მკლავები ჩამოუარა და თვალთი შემეფიქრებს სოხოვდა ტოლებს. ჩაეკვამა ყველაზე მაღელ იგრანო, რომ მოცუკავა გოგონას დღერე ადარ ჰყოფნიდა, ჩაიციდა და დოლის ბრა- გუნს აპოკლდა.

მიამეფიქრეთ, მამო, თორემ დავიდალო...

ახლა სხვა გოგონა ვაჭარა წრეში და ჰბახუს წინ გაინაწარდა. ტამამ და სიმღერას იმტაც... ეს გოგონა უფრო ჰყოფი და გამძლე აღმონდა, მაგ- რამ ვალმელ ბიჭს ჯერ დადღისა არაფერი ეტყობო- ბდა, თანდათან უფრო შეიღობა ეშში და დაეცინა. ვი ლიმილით უფოდა წრეს.

თანდათან მტეი ხელში აწმდებოდა მოედანს. ცალმხარეს ვალმელით იდგნენ ნახევარ წრედ, ცალმხარეს გამომულები. ვალმელით ბიჭს ამწერ- ებდნენ, ტამს უტყობებდნენ, ანაშენებდნენ — შეცვლით, შეგეშვებდნით, მაგრამ ბიჭი აინუნ. შიხე არ აფებდა მათ რჩევას, ჯერ ოღონაც ვა- ვაყოფიონა ბილიის ხალათის იღებდინ და მხარ- ბეჭებდნენ. გამოდმულები უჯერ მეტოდა და მიცხე- ვი გოგონას აფებდნენ ხელისკვრით წრეში. ვაგო უარობდა, უჯან იწყებდა. გამოდმულებს ხირცხვი- დი კარზე იყო მომდგარი.

შიხას ცქცავ ათე რე იხე ემარტებოდა, რომ თავი ეცადა, მითუტებეს იმ ჰბახუთან, რომელვაც წელან ერთი გამოლაპარაკებით ვულს უჩვეულო

ჩქაროდა აუტბო. მაგრამ, აი, თითქოს ვიღაცამ მოუხიკა, იხე, თავისდაუნებურად ვაგო ხლებო, მოწონსულოვით ვაგოდა წრეში და ერთ ადგილას, მოედნის შუაუღმოს აცქცავდა.

თავი უჯან ვაღველო, პირდაპირ თვალმზი მიშ- ტრებოდა ჰბახუს, მაცდურად უღოლოდა და დ- ვილზე ჩქარი ცქცავიერ იმტებებდა. გამშავებით ცქცავდა ვაჭო, შესტყეროდა შიხას აპირაღებულ თვალმზს, ეგონა, მა, სხვა ხაიხე ვაგხნილებმა და შიხასღერე ვაჭარებესო. მაგრამ შიხა ვაგოდა, თავისი ლილით დაამეფებულ ერთ ადგილას იხე უსჯამდა ფებს, თითქოს, რომ ჩამოხდნის კიდევ, მოედნიდან არ ვაგო. მაღალი, მეცრომდგურული მკერდი ტანის მოძიანობას ასკოლოდა, ვულსპირი ოღონე მოწონსულოვითა ვეი უნებურად ჩასტყერო- და მობობლსფერ კანს, თვალს სტყერა.

უტბე შიხას დოლის ბრავუნმა და ტამის ვაი- აღში დაბალა, მაგრამ რიხიანი ხმა მიწყნდა:

— გოგო, შენი ხმა მოაკლდა სიმღერას, გო... დღერე მაკლდებმა.

დაღლილი ჰბახუი თითქოს შევლის სოხოვდა. შესტყობოდა, მოედანს არ უთმობდა, მაგრამ მიანე შევლის სოხოვდა, თვალმზი მიანედდა, ფე- რი დაქანდავდა, თმას და სახეზე მტვერი დასდ- ზოდა. შიხას შეეჭოთ თავისი სიმღერით შიხის წელანდელი ეშბი და ლილი დებარებენინა... შიხა უნებურად აწმდებდა.

მართლაც ვაჭს თითქოს ლილი მოეგება, იხეც ვა- ბედულად აცქცავდა, იხეც ლილი ლილით მატრ- რა და ყველადავდებოთ მოთამაშე გოგონას.

ხალხი სულაანახალი მისტრებოდა მოცუკავაე ქალ-ვაჭს. ყველა გრძობდა, როგორ შეერთებუ- დიყო ქალშეღის გამეფიანა სიმღერა და ვაჭის ხმადანალი ლილი, როგორ შეფრფუცივითი შესტ- კეროდნენ ერთმანეთს მათი თვალმზი, ერთად სტყდნენ მათი გულმზი, თითქოს ყველა გრძი- ბდა...

უტბე ჩაეკვამა ბიჭმა დოლი ვაჭარა და ჰიერე- ული ხმით წამოიძახა:

— მტეი ადარ შემეძლია... შამაში ირგვლე სიციღბარხარი ვაიხმა. შიხა თავებუ- დახეკვლით ვაგოვდა წრედან.

— ა, შე ჩაეკვამა; მე კი შენთან ჰიდაობასაც ვაპირებდი! — წამოიძახა ვალმელმა ბიჭმა და მე- დოლის დავიცივით თავში ხელისწამოყარა დაუპი- რა... მაგრამ ჩაეკვამა არ დაწანება, ხელი აუქრა და თავი ჩალუნა.

ვერავინ მსებდა, რად ჩალუნა თავი, რა ადარ შეიქოლა ჩაეკვამა ბიჭს... დაღლილიყო, დოლის ცემისაგან თითები სტყიოდა თუ... სტყიოდა უღლი, რომელვაც სხვა ორი ვულსი მოახლოებულთ ბედ- ნიერება იგრანო.

ამას წინათ «დროშის» რედაქციას ეწვია მწერალთა საკავშირო მესამე ყრილობის მინაწილე მულგერო ბებიე კრილიანა სტეფანავი. ვეჭვდები მისი ერთ-ერთა ლექ- სის თარგმანს.

გ ა ნ ვ ა ჯ ი

დრო ვარბის, ვარბის, არ იცი მოცდა, ვარბის ქარავით წრავადა და მეორცხლად. მგონია, უქმად ვნებვარო მოცა, — ვიღაცა მიქცერს, მიქცერს და მიცხას.

მგონია ყველა საღვტრე ჯრები ჩემს მატარებულს ვაჭრენოლს უტბე და ეწვანება დღერი ჩემი ქარში ვაგანტლო ვვირღობს ფურცლებს.

მე როცა ვღუშვარ, ვიღაცა უქრავა და ფიქრებს აწრობს მესულწეარე მწეზე, მე ხანამ ჩრდილში ვაიციენებ უქმად, ვიღაც ჩემს ჩანთას აიკლდებს მატრეზე.

და უმწეწეწელო, შემოხვევითი მანგებს, ხანამ უკრს ვუვდებს, რაღაც მგონია, ვიღაცა უქმად სწერს, თითქოს ვანება, მეც მასმენინებს მძლე სიფოიანას.

ვიღაცა დევა დოლის ბურუნსი, როცა მე ჯარავა ყილს ვერ ვესწენი, და იმადება უღვათა გუფუნში ყველაზე უფრო კარგი ლექსები.

და დროის ქროლითი შემტრიალა ახე ჩემი სიცილი, ფიქრი, ტყილი და უსწერო ვანგავითი მაცხები მატარებულბის შორი კივლო...

თარგმნა თამარ ქობულაძე.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ლაჯანურქეტი. თაღოვანი კაშხალი. ნახ. ზ. ლეჩავასი.

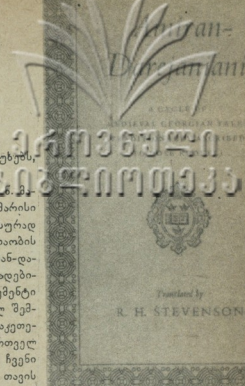
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ლიანურბესი. ბეტონის ქარხანა. ნახ. ზ. ლევინსკი.

„ამიკან რაკაჯანიანის“ ინვალსური თარგმანი და ქართული პუბლიკის საკითხები

შალვა ნუშიანი

1958 წელს ოქტომბერში გამოქვეყნდა რ. ჰ. სტივენსონის მიერ შესრულებული „ამიკან-დარჯანიანის“ ინვალსური თარგმანი, მისვე შენიშვნებით და შესავალი წარწევებით. წიგნი შეიცავს 240 გვერდს, რომელიც შეისტრუქტურის თარგმანის თორმეტი თავი, მოკლე წინასიტყვაობა, შესავალი და შენიშვნები. — სამი მოკლე დამატება.

სტივენსონი საქმად ერკვევა ჩვენი ძველს წარმოშობისა და არის როგორც ლიტერატორი, ისე თვით ძველს ავტორებისა და მწიგნობრობის საკითხში. რომანს ტექსტი თარგმანის მონიშნის, ჩანს ერთგვარ სიმინერსებს შეიცავდა მაგრამ აქამდე ეს მხარეც თითქმის დაძლეული უნდა იყოს.

რ. ჰ. სტივენსონმა კარგად იცის, რა დღი მწიგნობრობა აქვს ამიკანის ამხვევს ქართული ეკლესიის ისტორიისათვის და, ყურად, საყოვარს „არის თუ არა საქმია საფუძველი სამეცნიერლო ფაქტისა მიმართების შესახებ ამიკანის ხალხური აღნაგობისა და „ამიკან-დარჯანიანის“ შუა“ (გვ. XVII, XVIII, XX). ასე დასმული ზოგადი საკითხის მწიგნობრობა ნათელია ავტორისათვის, რადგან იგი გამოხატავს ძირეულ საკითხს ქართული ეკლესიის ისტორიისათვის; მაგრამ, იგი ამ საკითხს უფრო მსაქმიანად, მეცნიერულ-ლიტერატურულ გაფორმებაში იღებს. „რადგან, — არის ადვილი, — ამ მიმართების ბუნება დიდხანს იყო გამოხატული, აწინა მან...“ შემდეგი სახე მიიღო: არის თუ არა ლიტერატურული წარმოშობი (იგულისხმება „ამიკან-დარჯანიანი“ შუ. 6) არსებობდა ქართული წარმოშობი თუ დაყვარებულია წარსული წარმოშობის მასალაზე“ (იგვე).

ცხადია, სტივენსონის მხედველობა აქვს ნ. მარის დებულებები, სადაც იგი „ამიკან-დარჯანიანის“ სახსრულ წარმოშობას იცავდა. სტივენსონი ურაცოდ სპეკულირებს, რომლებიც ნ. მარის მოწინავეს ჰქონდა თავის თხზულებაში „ამიკან-დარჯანიანში“ სახსრულ ტენდენციების შესახებ“. არც ესაა ნ. მარის თითოეული საბუთის ცალ-ცალკე, სტივენსონი, სხვათა შორის, გეხება მისი თითოეული საბუთის ცალ-ცალკე, სტივენსონი, სხვათა შორის, გეხება მისი თითოეული საბუთის ცალ-ცალკე წარმოშობის შესახებ, თვისა რა მის შემდეგ, რადგან: „არის არ მოსალოდებელი, რომ არაბული ან ინდური წყარო ექნება „მეცნიერებისათვის“ იმის გამო, რომ მისი მოქმედი პირები იგულისხმებოდა როგორც ამ შეხვედრის წარმოდგენა; და დღემდე მოუხდებოდა „მეცნიერებისათვის“ შესავალი „სახსრული ამხვევის“ მოსწინებისა, იგი წინდა ქართულ წარმოშობად თვლიდა“ (შუაგვ. XXVI).

თუ რა მწიგნობრობა აქვს მისთვის „ამიკან-დარჯანიანის“, როგორც ქართული ეკლესიის გამომხატველ ძველს, სტივენსონმა უკვე აღნიშნა და ამიტომ ლიტერატურულ ურთიერთგაგებების საკითხის მიხედვით არა მწიგნობრობის მოქმედება, მაგრამ მთავარი ეს არაა. კიდევ მეტი, სტივენსონი არ ეგვიტყვას, რომ „ამიკან-დარჯანიანი“ „ქართული წარმოშობის ძველია“, მაგრამ ეს ხელს როდღ უნდა მის, რომ ამ თხზულებაში სხვადასხვა და, მათ შორის, სახსრულ გაუაღწევი იგულისხმებ (იგვე).

სტივენსონმა კარგად იცის ნ. მარის ამ საბუთის ფასი, რომელიც ანტიკლასიციკლური ქართული ძველდან მიმდინარე მითითებას უკეთესდებოდა: ვითომდა არსებობდა კიდევ წყარო, რომელიდანაც „ამიკან-დარჯანიანი“ უნდა წარმოდგებოდა. მისთვის ცნობილია პირობა. ა. ბარამიანის „შედარებით“ შესწავლის შედეგად „ამიკან-დარჯანიანის“ და „სხვადასხვა“ რამაც ნ. მარის საბუთს უკველივარი ნივთები გამოავლინა (შუაგვ. XIX).

რ. ჰ. სტივენსონი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს საკითხს, რომელიც გეხება „ამიკან-დარჯანიანის“ წარმოშობას, არა მისი ლიტერატურული ძირების თვალსაზრისით, არამედ მისი არალტერნატიული ხალხური ძირების მიხედვით. აქედან ნათელია, რომ ვინც იტყვის, რომ „ამიკან-დარჯანიანი“ ლიტერატურული წარმოშობისაა, სულ ერთია, სადაც და უნდა იგულისხმებოდეს ეს წარმოშობა, მან უნდა ისიც თქვას, რომ ჩვენი ძველი „შემქნელია გვიან ხანაში“ — დაახლოებით XI-XII საუკუნეებში და ზუსტად „ამიკანის“, როგორც ამისავალი ქართული მითითებების სოსლავებისა, უნდა მოიხსნას და ქართული ეკლესიის ისტორიის ერთ-ერთი დასაყრდენი იქცეს.

ამიტომაცაა, რომ სტივენსონი ხასს უსვამს „ამიკან-დარჯანიანი“ ძირეულის გვეგების საკითხში ორი ბანკის არსებობას ქართველობისათვის.

ა) „ამიკან-დარჯანიანის“ ლიტერატურული წარმოშობისა და ბ) „ამიკან-დარჯანიანის“ ხალხური — „ამიკან-დარჯანიანი“ პირველის მიმართ მის მიზანია ნ. მარის და კ. კეკელიძის, ხოლო მეორისი — ა. ინგოროვიცის. ა. ბარამიძის, კ. დონდის, შ. ნუშიანის და სხვ. აღნიშნავს რა ნ. მარის მოსაზრებებს „ამიკან-დარჯანიანის“ ლიტერატურული წარმოშობის შესახებ, სტივენსონი წერს: „ამის მისი შეხედულებების გაკვეთილი, რომელიც ისე შორსაც იყო წყვილი, რომ კატეგორიულად ფორმირებულ იქნებოდა, ხალხური თქმულება („ამიკანის“ შუ. 6) წარმოიქმნა ლიტერატურული წარმოშობის“ (შუაგვ. XX, XXI). როგორც ცხადია, სტივენსონი ანტიტენდენციის „ამიკან-დარჯანიანის“ ხალხური (ზუსტად) ამიკანიათმარს ყურადღება და ამიტომაც ვაყრდენია ნ. მარის და კ. კეკელიძის — „მარკელოვის თეორიის“ სახით (შესავალი, გვ.

XI). სტივენსონი, რომ ეს ვარაუბრა აწიხვებს, იქნებდა ჩანს, რომ იგი წერს:

„ამ ორი მეცნიერის (იგულისხმება ადვოკატი და კ. კეკელიძის) დაუბრუნებელი საკითხის აღიარება, რათა რ. ლ. შტეინის, ინვალსური და მოკლარეკი მითითების უნაკლები თაობის განსაკუთრებული ქართულობის „ამიკან-დარჯანიანის“ შესახებ პირუწინად განეცხადებინა — არა არსებობს ეჭვი, რომ ეს ლოკუმენტები თუ არა სტივენსონის თარგმანი, ყოველ შემთხვევაში, მასობრივ ორიენტილის გადაკეთებაა“ (შუ. გვ. XIX). მეორე ვარაუბრით მკვლევართა გამოთქმებს თვალსაზრისის ჩვენი თქმულებათა ციკლის შესახებ, რომ იგი თავის არსებით ქართული წარმოშობია, და განიხილავს „ამიკანის თქმულებას“, რომელიც საქართველოს სხვადასხვა ელემენტში და მეზობელ თანამედროვე ხალხურშიც გავრცელებულია, არა როგორც ლიტერატურული წარმოშობის, არამედ, როგორც ძირითად მასალას, რომლის ნიადაგზე იგი წარმოიქმნება“ (შუაგვ. XX).

თავის შემსწავლეს (რ. ჰ. სტივენსონი ამთარგმნებს იმის აღნიშვნა, რომ „მარკელოვის თეორია“ (მისი გამოთქმის) სრულიად უცულოა აბრუნება „ამიკანის ბუნებრივ მიმდინარეობას“ (შესავალი, გვ. XXI). ამის მაგალითად მის მოყვას ხალხს თქმულებაში მოიკლებს დამოკიდებულება ამიკანის ბაგანთან და ესობთან, როგორც სამი მასტეტიონის გამოხატულება, რაც სტივენსონის აზრით, გაცულებული უფრო ბუნებრივია, ვიდრე მისი ხანელის მიერ, შემდეგ უნდა იგულისხმებოდეს „ამიკან-დარჯანიანში“, სადაც ისინი (ბაგანი და ესობი) მხოლოდ „მოთხოვნის შესახებ“ არიან გამოყვანილი (იგვე).

ამ შესანიშნავი მიხედვების შემდეგ, ჩვენ შეგვიძლია დავუბრუნდეთ, რ. ჰ. სტივენსონის მითითებებს ჩვენი მოსაზრებების მიმართ.

მე არ ვიცი, რას სტყვას სტივენსონი მკვლევარნი, რომელიც იხსენიებს სტივენსონის როგორც ბლანშეტანერის შეხედულების მიმხრებს, მაგრამ უნდა აღნიშნო, რომ მე მისი მიმდევარი თურცად იმდენად ვარ ვიქნებოდი, რომ მისი დასახლებული წიგნი არასოდეს ხელს არ მქონებოდა.

ვისაც ამიკანის შესახებ ჩემი შესავალი წარწევი წყობილება — სულ ერთია — ქართული თუ რუსული ენაზე, მის მიხედვით, რა გზით მივიღო და „ამიკანის“ ადგილის გაკვეთველ ქართული ეკლესიის ისტორიაში. ამ საკითხს უფრო იმდენად დაუბრუნდები, „ქართული ფილოსოფიის ისტორიაში“ (ტომი II, გვ. 36-55) და არსად ბლანშეტანერის არ გამოიყენებია და არც მისსეულობა.

სტივენსონი, გეხება რა ცნობილ საყვებს — ამიკანის, ბაგანი, ესობი, სახელდება „ბაგანი“ მის გამოყვას არაბული სტივის „ბაგანი-სიანგი“, რაც სასეს მთავარს ნიშნავდა და ბლანშეტანერის და კარსეს იმეორებს.

სტივენსონი აქვე მოყვას ჩემი გეგმა სახსლისა, და ამბობს: „თუ ეს გეგმადა სწორია, ნეტლები შეხედულება, რომ მისი (ბაგანი, შუ. 6) წარმოშობა მისი მთავარის ცდომილებას უკეთესდებოდა, საყვებში მართებული უნდა იყოს“ (შუაგვ. XXII).

ეს თუ ასეა, — ვინც სტივენსონი, — ჩვენ შეგვიძლია ვიგონილი სიადვილად საყვებს, ყოველ შემთხვევაში, ორა წვეგის — ამიკანისა და ბაგანის მიმართ, რომელიც სახელდება ძველ კავკასიური მითითდა წარმოშობილია, უფრო საყვებია. რომ ეს სახელები როგორცაა ჩანაჩვევად ხალხურ თქმულებაში შემდგომ ციკლში, ვიდრე ქართულმა ბარგანელმა ისინი ამიკანის სახსრულ ისტორიათა კოლექციამდ ორი თავისი პერსონალიზაციის (იგვე).

აქ შეიძლება ერთ რაგის მივითქვო ჩვენი გამოხედველ-კეკელიძის ურადღება: ბაგანის მწიგნობრობა მე ამ გამოიყენებია მისი არაბული ეტიმოლოგიად. სწორად იმ ადგილზე, სადაც სტივენსონი მითითებებს „ამიკანის“ ჩემი ბოლო თარგმანის შემდეგ „სტივენსონი, გე უნდა ამბობს: „ბაგანი ქართული მითითებების მოგონის სხვის განსახიერება. იგი ამიკანის მძა — სინთაღის და ბუნების განსაზღვრის საყვების... მითითებები წარმოდგენა ბაგანის დასაყვება ამიკანთან, ჩანს, სინთაღის საყვების იმეორება“ (ჩემი „Amvran“, 234).

ამ ადგილს იცნობს სტივენსონი, ცოტა თავისებურად ხსნის მის და ისე იყენებს, მაგრამ მე ხომ არ ვმალნარობ „მთავარს დღებობრობაზე“ („სტერეო ტიპი“), როგორც რა სტივენსონის ცნობს. მაგრამ მთავარია არა ეს სტივენსონის ამოხსნელება მინათა ესობის სახსლისა და სახის წარმოშობისა: იგი უნდა ესობის სწორი ფილოსოფია გეგუყვებოდეს“ (შუაგვ. XXI). მაგრამ, თუ ეს სინთაღის სწორი სავითი იყო ამიკანისა და მისი ძველსაგანის, ის ხომ უსისავად შეეგებოდა და სტივენსონი თუ ბოლომდე მოისყრებდა ქართული „ამიკანის“ ნიადაგზე დღემის, მაშინ შეეძლო იმავე უღლები გამოიყენებოდა.

ჩემი შინაშეგების (რომელთაც ის ცარგად იცნობს) მიმდევნი ადგილიც, სადა იწერია: „უსიხი აზრებუ ძმა ამირანის... ქართული მიოლოგიის მხედრი იყო სხვისი განსახიერება. ამირად ისიც ისე, როგორც ბადრი, ამირანის მეგობარი სინათლის ხაზზე“ (ჩვე).

სტივენსონს, როგორც კეთილდღეობიერ ქართულ ელტურის მფარველს, ავდივად შეუძლია გაითავისებინოს, რომ სინათლის ნიღაბზე სამეც პერსონაჟი „ამირანის“ ერთი და განსხვავება აქ იმასია, რომ უსიხი და ბადრი ცალკეული სახეებია სინათლის — შინის და შიგნის და არა შიხ და შიგანი — ხოლო ამირანი — სინათლის განსახიერება საერთოდ, ე. ი. კოსმოსური მასშტაბით. აღრიდნულ დროიდან ქართულ სოფლებსა თაიფსებურ მულანობაში წარბოედენის „სახლა ფრთა მზიანობა“ ერთი მერყითან აცემობი, ანუ „ერთმანეთისათვის“ მონება, როგორც ეს რუსთაველაში იმდრო, ქართულ მიოლოგიურ ძირზე დამყარებნი მეთორმეტე საუკუნეში, როცა მისე ზნეობის პოემა „ამირან-დარეჯანის“ უკვე დამთავრებულ იყო (ამის შესახებ ჩვენი რუსული მონოგრაფია „Творчество Руставели“, თავი IV).

რ. კ. სტივენსონი პირდაპირ იწვევს ამირანის სახის და სახელს წარმოშობას ჩემი ერთ-ერთი დებულების მოყვანის და მისი, ან შემოხვედრის, ცრტა შეცვლის ფორმით გამოყენების. ჩვენი ავტორი, სხვაბა ამირანის კონტა შეცვლის ფორმულს, აღნიშნავს: „ნულებივი განხილავს მის, როგორც სათემო დღეობას ამირანტა ვითოდ არსებულ ხალხის, რომელთა გულმოდგინება პოლონი როდესღაც, როდესღაც ამირანტის მთაზე“ ანუ ამირანტულ ფაზისზე“ ლაპარაკობს კოლბთა მიწა-წყალზე და ხაზს უსვამს, რომ პაუტლ ვისთავა აღნიშნავს სიტყვა ამირანუს, როგორც ერთ-ერთი სახელს იუბიტრისის“ (შესავალი, გვ. XV).

სტივენსონი, მიუხედავად ზოგიერთი მოსაზრებებისა, მაინც უტყვის მხარის იმ დებულებას, რომ ამირანის წარმოშობა ფაქტურად სხვა არა არის ის, თუ არა მომდინარე პირადად კავასთურ ტრანსსიანან“ (ჩვე). კიდევ ერთი — სტივენსონის მოყვანე დამატებითი მასალა, ვარდა ჩემს მიერ გამოყენებულ აბოლენ როდესღაც „არგონავტიკისა“ და ცნობებით სინდარტისათვის არის: სტივენსონი ბიზანტიულს — „თინდონი“, სადაც ნათქვამია, რომ ამირანთები — კოლბური მოდგმა, სადაც აღნიშნავს ამირანტის ფაზის“ (გვ. 37), და აქ უტყვისის ცნობას: ამირანტა ადგილი არის კოლბთში“ (გვ. 283), აქ ვხვდებით არა მოგულნათა ერთი წყება, როგორც სტივენსონი ფიქრობს, არა — მისი რთი, ე. ი. არა მარტო ბერძნულ სიტყვა „ამირანტის“, რაც უტყვისის ნიშნავს, არამედ ქართულ სიტყვა „ამირან“ (მ) თა“. უქანასკნულ სიტყვაში „მ“ აბოვარდნილია, როგორც შავლითა, სიტყვა „პიანანეთი“ და დარჩენილია „თანანეთი“. როცა ბერძნებმა კავასია და აქედან გამომდინარე ბიონის (ფაზისის) მიხედობით გაიციეს, მათ ათივსეს ადგილობრივი სახელი ამირანთა“, ე. წოდ. კონტამინაციის წესით თავისი, ბერძნული შავის სიტყვით: „ამირანტის“ (შესავალი ჩემი რუს, „ამირანტის“, გვ. 53, სხვ.) ცხადია, რომ მე შეშინდელი მეთუბა, ამირანტები“ — ხალხი მეთუბი და არც მეთუბანა. ამირანთა“ წარმოიქმნა ქართულ ამირანტის მთა-სვან და ამ გარკვეულ ადგილს ვარდა, რომელსაც დღესაც ასე უწოდებენ ადგილობრივნი, არაფერს ნიშნავს.

როგორც ჩანს, III საუკუნე ბერძენი პოეტი აბოლენ როდესღაც უფრო მართალი იყო, როდესღაც ამირანტის მთაზე“ ლაპარაკობდა (ქვეთათის მიწაზე შორიდან, ამირანტის მივიდან კონკაოსის დაბლობით ჩამომდინარეობს ფაზისი და ფართოდ ვარდობ ზღვის ტრეიუსი). ასეთა „არგონავტიკის“ ავტორის კონტამინაციის, ე. ი. ქართულ ამირანტ (მ) თა“ ბერძნული სახეები სიტყვით „ამირანტის“ — თი ათივსეს მსგავსი, ერთი, ცხადია, წყდება საკითხი იმისა, თუ საიდან შევიდა სახელი ამირანტი ბერძნულ და შეშინდელი წარმოიქმნა და არა საკითხი იმისა, თუ საიდან შევიდა სახელი — „ამირანტი“ წარმოშობისა. ამდენად საჭირო იყო ქართულ მიოლოგიურ წარმოიქმნის მითადად მისცლა, სადაც არსებობდა, რომ ქართულ წარმართულ კალენდარში, რომელიც ქართულ მიოლოგიურ წარმოიქმნა

ნებს შეეხებოდა, ორი თვეა ერთი მეორის გვერდით — შირაჟი (19 თებერვლიდან — 20 მარტამდე) და იფირაჟი (21 მარტამდე 20 აპრილამდე) ეს ამბავი მებრედ აღირდელია — იგი ეკუთვნის იმ დროს, როცა ქართულ წარმართულ პანთეონი ვერ არ გაერთიანებულა, და ქართულ ენაში „მ“ — „თისათვის ვერ კიდევ არა მიღებული და შროლად სიტყვა „პირა“ იმპარტა (ყველა ამის შესახებ იხ. ჩვენი შესავალი, გვ. 24 და სხვა).

საკითხი ნათელია: ამირანტის თქმულების წარმოშობა უფროდნობი ეთნო-ტოპოგრაფიულ-ენობრივად და წარმოიქმნება (სტივენსონის მსგავსად) ქართულსა და ცრტა არც ცალკეულ შეტანაზე არა მთავრებულსა უნდა იქნებოდეს. ეს ქართულ ელტურის თავდაპირველი ფორმების მიმდინარეობა და ისიც ამავე ელტურ სურს, იგი სათანადოდ შრის უნდა წაიციეს პირაგენების ისტორიის წარმართული და სინათლის საწყისის წარმოიქმნის განვითარების გზას ამოვიყვს.

კოტლადე შესწორებს საჭიროებს ამირანტის აღირდელი მეგობრის და თანხლებების სავარსებულ-სავარსებობის ამბავი. სტივენსონი ჩემს შესავალს ეყრება და საერთოდ ის სწორად იცნავს გაგებულს, მაგრამ სავარსებობა ეკუთვნის მოყვანის ფორმას და იგი ვხვდებით ამირანტის მხოლოდ გადმოდგენილ ფორმაში, რაც საკვებთ ბუნებრივია, ხოლო იგივე სახელი ამირანტის თქმულებაში მოცემულია აღირდელი ფორმით — სავარსებობა. ამ განსხვავების რატომღაც ეგრ ხვდება სტივენსონი და ლაპარაკობს მხოლოდ სავარსებობაზე, როგვე უმთავრებულ. კიდევ მეტი, სავარსებობა-სავარსებობაზე ვერტყვებს იმის, რაც ნონარ ნონარტულ შეიძლება თქმულიყო. სტივენსონი მითითებს ჩემს შემნიშვნულ ამირანტის რუსული გამოცემის გამო, სადაც მე პირდაპირ ვამბობ, რომ განსხვავება სავარსებობა და სავარსებობა შუა ამატოებს პოემის აღირდლობას და პროზულ რიგობას — ამირანტ-დარეჯანისა“ გვიანდელსა“ (ჩემი შესავალი, გვ. 237). სამწუხაროდ ზოგი ჩვენი მკვლევარი სერიოზულ მიმდინარე თემის ამირანტის ცვლევით ქართლოგიურად დაუშვებულ ამბავს ქრისტეს შესახებ და მით შეცვლილი შეეყვანა დასავლეთის ზოგი მეცნიერი. სტივენსონი ეს სერიოზული ამბავი ჰგონია და ამის ნიღაბზე, აქედანვე: „ჩანს ამირანტის თქმულების სხვა ცალკე ეპიკოსა, რომელსაც პოეტიუსს ამბავთაში ირანული კავანთი არ ჰქონებო“ (შესავალი, გვ. XVI). ეს მით უფრო სამწუხარია, რომ სტივენსონი მითითებს ჩემს დებულებებს ამირანტ-დარეჯანის თეს ფორმირების შესახებ და არაფერს ამბობს მათ წინადადეგ.

თავისი წიგნის დასასრულ შენიშვნებში სტივენსონი თითქმის კიდევ მსხვედრებებს: „ნულებივი ამირანტის სავარსებობად ეძიოს უფრო პრეციზული თარიღი, ვიდრე მდებარეობს მუტე-მუტეატიუ საუკუნე“ (სტივენსონის შენიშვნები, გვ. 232). რუსთაველის პოემის უქანასკნული სტროფები მოხსენიება მისე ხილვასა, როგორც ამირანტ-დარეჯანის“ ავტორისა, შეიძლება შემდეგ ჩანართი იყოს.

შეიძლება აღინიშნოს, რომ რუსთაველი მითხვს ხილვულ ამირანტის არა როგორც ამირანტ-დარეჯანისა“ რომანის ავტორი, არამედ როგორც პოეტე, რომელსაც „უქანა“ ამირანტ-დარეჯანის ძე და ჩემი ქრონოლოგიის ამ დავტობს ამილობს.

ჩამდინებე წლის წინააღმდეგ ეწერია: „შორს არაა დრო, რაც მეცნიერება დარწმუნდება ქართული ამირანტის გარკვეული ელტურების ისტორიის ჭკობიანი შესწორების თქმულებობაში“. რ. კ. სტივენსონი მადლობის ღირსია, რომ მან ამირანტ-დარეჯანისა“ კარი ირდესტორი თარგმანისა და გამოკვლევის გადმოქვეყნებით შენიშვნების მიერ ქართულ ელტურის შესწავლის სამყარო დიდოდ ხელი შეუწყო.

მ. ალვაიძე
ზღვის სურათი

სილის სავარსებობა ზღვა ზის ქარი რომ ფრთით დაიკვირდობს ქვიშის ასობით ავისლს ნაპირზე დასტრებს სტრიპობებს.

ტრეფის დასდევს შროალი ქვიშის, კანს ვაზის მწველ რქის ფერი აქვს, მუსეული სურს მზეს პალმის ჩრდილში დასდევს იმ წყეულებს ელიან.

შენ მაინც იცნობ

გამბარადად სამკრძო ტალღა, დარბობებს ჩრდილი დადაცა მინდორის, ტრეფში კალა დაბია კარნა, თვალს მიეფარა შერტგაო თითქმის, სურბის თბენი თოვლს რომ უცაფრო დარდმა, მე ახლა ელად სიმღერად მიმხმის, ი, ამ სიმღერას თუ ეკლავა არა — შენ მაინც იცნობ

რას ჩურჩულბანე კიპარისებში

ერთხელ ეს ბული ერთ ვიწმებს გაყავა, რა ექნა, გოგო იყო ისე...
და არს იმე ვაზულ ხელებანი სხვასთან და ჩურჩულბენე კიპარისები,
რას ჩურჩულბენე კიპარისები,
ჩე, ჩურჩულბენე კიპარისები...

ქვეყანა

ბიზილ ლაქაბიძე

მ ო თ ბ რ ო ბ ა

მხატვარი ზ. ლუმაჯა

კახელი ბასლანგურ შარბათი ჭიკარდელი იყო. სულ ცოტა ხნის წინაშე მან, სოფელ ავიშში, ქალღმერთი ხამფევეფ არგული დინაშა. ქორწილის დროც აღდა. დაწინაურდეს ბასლანგურის მამის გზოში გარბილი საქორწილო სუფრა გაჰადეს. სტუმრებმა თავი მოყარეს. ოცი ჩრდილო კახეთი ცხენისანი გახვანდეს საძალოს მისაყვანად. სოფლის ბოლოზე საქორც მათ შეუერთდა. წესის თანახმად საცოლი მას უნდა გამოეცალენინა გზაზე, მაგრამ იგი არც ცოლოვრიანნი უნდა ენახა და არც თავის ოჯახში.

ქალის გზოში, სოფელ ავიშში, მცირე სუფრა როდი იყო გაშლილი. სტუმრები პურ-მარილის ჭერ არ მიჰკარებოდნენ. ჩვეულების მიხედვით გაგზავნილი ცხენოვანი საპატარალო სიძღვრით უნდა შეემოყვანათ. საცარიე რამ მოხდა, — ხარბი ოჯახში არ აღმოჩნდა. — სხვა ვინმე შეიყვარა და მასთან ერთად გაიქცაო — აუხსნა მათ ერთმა მეგობარმა ქაშაძე.

ქალის ნათესავებოც და სტუმრებოც უხერხულად გამოხედნენ თავს, მაგრამ სასიძის მდგომარეობა მანც სხვა იყო...

ბასლანგურის მამის გზოში ისევ მაყრიონს ელიდნენ. ისინი ერთ ჩანდენე. საპატარალოს ღლიდნენ სტუმრებში მომშენენ.

— ახლა ლინი გაუკრძალდა ჩვენი საძალოს ნათესავებს, — თავს მართლებდნენ ბასლანგურის მშობლები, — მაგრამ არც ჩვენ შესვრცხვებით, ჩვენი სუფრა დიდხანს გატანსო.

ღამე მიდოდა. დრო განთიადს უახლოვდებოდა. თითქოს დასაფლავებინად ბრუნდებოდნენ ისე აუჩქარებლად და ჩუმად მიიღოდა მაყრიონი. მართალი რომ ითქვას, საქარაოც რა იყო, თავის შესრცხვების ამხავი უნდა ეცნობებოდა და მხუმლობუთაოვინ.

მათი გზა სოფელ ეთრის სტრადა. გზის ნაპირას ახალგაზრდა ფერადი აქუყბას ფეხს იკიდო. ფერატმა იცოდა, რომ მაყრიონი საპატარალოს მისაყვანად იყო წასული. მათ ხომ დღეს დილით გაპაროლეს მშობრული ზაოთით და ქვენიბო. მამ ახლა რა მოსვლიათ? როგორ თავაჩქარებულვინი და დალონებულვინი ბრუნდებინან, ერთმანეთსაოც არ სცივენენ ხმას.

ფერატმა შეამჩნია ისინი და ამხავი ჩაეშობა. ბასლანგურის არც იცნობდა, მაგრამ მარცხ შეეცოდა თავდაუბრუნებულ ვეჯცად. და შარბათიც, განა შეიძლებოდა მტერი შერცხვენა? რასაკვირველია, არა.

— შეჩერდით, ახლა არასადაც არ გაივლივით, — ხელი გულა ფერატმა ბასლანგურის ცხენის აღვიტის. — ერთი საათით შემობრძანდით ჩემს უცხანში, შესივდით, განი დაგიაგრეთ და შერცხ თქვენს გზას ეწვიეთ.

მომოხუდნი და დაჯავრიანებულნი თავკუპატაბეგებლად დათანხმდნენ.

ფერატმა მთელი სახლობა ფეხზე დააყენა. სტუმარბოძევერე კახეცმა ხარ წამოქცია, ქათმები განსწევრათ და საუვეუესო ღვინო მიაგარო სტუმრებს. დედასთან ერთად სუფრას დასასხლისობდა ფერატის და — ფერუზა, რომელსაც ახლანათ თვარაბერი წელი შესრულებოდა, მისმა სილამაზემ და დიასახლისობამ სუვევლა მოიბიძლა. მისი სიკეთელეუც ხომ განთქმული იყო აფხაზეის გარეთაც და არა ურთო აღდარდანებულ ვეჯცად ამდღერად მასზე გამოქმული სიძღვრებს ჩონგურზე. უბვი სუფრა იყო გაშლილი.

სტუმრები სუფრას შემოესწარაფენ, მაგრამ ფერატის მოულოდნელად გაქცა. გაოწუნული სტუმრები მის გამოჩენას ელოდნენ. ფერატს კი ამ დროის ფერუზას ოთახში იყო. გარეშელოდნენ ერთად დღეაც შესვლიყო იქ. ფერატის ფერუზას ეხვეწებოდა.

— უკეთესია მომჯალი, ჩემო ძაო, — ეუბნებოდა ფერუზა ფერატს, — მე იგი მიზნად გათხოვედი. — გემოვინდები, გოგო, განა მე შენთვის ცუდი მინდა? უკვლიანი აქებენ ბასლანგურს, ოშვითი ვეჯცადი ყოფილა. შენ უსაოველო ბედნიერი იქნები ასეოც კადონ.

— კი, მაგრამ მას არ უყვარს, არც იოცნობს მას, დღეს პირველად ნახა, — ჩერბა დედა, — მერე ჭერ აღვიცა მაგის გათხოვეც.

კუთხეში მიუყვებოდა ფერუზა ცრემლებს აფრქვევდა.

— ვეუდაფერი ვიხარობი, — მტკიცედ განუცხვდა დედაშეგულ ფერატს. — მე ის კაცი მხად შემევიგრა გულში. არ გინდაო და თქვენი ნებაა. მე კი დღეცევი გაგომრდებით და აღარ დაბერუნდები.

ფერატს ნელა მიუახლოვდა დას და ნაწად აკოცა.

— სახლიდან რისთვის მაგდებთ, — ეძუდარებო. და ფერუზა, — მე მხოლოდ დედასთან და შენთან მიზნა.

— მაშინ მე უნდა გაგომრდით.

სწორედ ამ დროს სტუმრების დაეხრებოდა ძახილი მოიხსა:

— ფერატ, ფერატ! — ის უნდა სტუმრებთან გავიდეს, ფერატა, — წყნარად სიკეც დედაც, — უხერხულია მათ წინაშე. ახლა მე უნდა ვთხოვო, ჩემო შვილი. გახდი ბასლანგურის ცოლი. შენ მამს მე ვიცნობ, ის მამას ვიცნობ, თავის სიტყვას შესაბრუნებს და სახლობს ცუდა. ვგრძობო, თუ არ დაეუბრებო, ეს სჯებო წველად დარწმუნდა. მე მამცე შემიცოდი, ჩემო შვილი.

ფერუზა გაურქდა. იგი წყნარად წამოხდა, ძმასთან მივიდა და მოქცა. ფერატის მხებდა, რომ ფერატმა მათი თანხმობის ნიშანი მიხვდა, იგი სიხარულით მიხვდა საყვარელ დაკოც.

— დაბრძანდით, მეგობრებო, დაბრძანდით, — წამოიხატა შესვლისთანავე ფერატმა, — მამაკითო, რომ ამდენ ხანს ვაძღვინებთ, მაგრამ, იცოდაო, მტებდ ძალით საქმე მქონდა.

როცა სასიხებმა რამდენჯერმე შემოუარეს სუფრას გარეთში, ფერატს წამოხდა, ჩიხის ვიწვე რკა აავსო, ზეჯით ასწია და დალონებულ ბასლანგურს მიმარბა:

— ძვირფასო სტუმრებო, მომეწონებ და შემიყვარდით, დამბოდ პატავი და ჩემი თხოვნა შევისრულო.

უკვლიანი ბასლანგურისკენ მიბრუნდნენ.

— ამიერიდან შენთან მეგობრობა და ძმობა მქადა და ჩვენი ძმავიკება ჩვენმა დანათესავებამ განამტკიცოს. მე მიზნად ჩემი სიძე გახედი. იმედი მაქვს ჩემს თხოვნას უარს არ ეტყვი. ფერუზა ცოლად უნდა შეიერთო.

— შუგათადა ფერუზა?! — წამოიხატა ერთმა სტუმარბოძეგანს.

— დიხ, — უპასუხა ფერატმა. — მისი სურვილიც არის, მე ჩემს და უკვე მოველასაჩაო. იგი თანახმაა, ახლავე გამოკვეთ და ქორწილი არ ჩაიშალოს. ჩემი და არაფოთს არ ჩამოუვარდება ის ქალშეშობი. რამის ბაღისათვისაც თქვენ სოფელ ავიშში იყავით.

— რას ბრძანებთ, ახქერი უყუთები გოგონა, — დაუდასტურეს სტუმრებმა, ერთხმად.

— შუგათადა ფერუზა შეუდარცხელი ქალიშვილია, რა ბედნიერი იღბალი გქონია, ბასლანგურ! ბასლანგური თავის უურტის არ უტრელოდა. ჭერ კიდევ კარგად ვერ მიმხვდარებო თავის ბედნიერებებს. იგი ნელა წამოხდა, თვალბინი თანდათან გაუბრუნდა და ფერატს მიმარბა.

ფერატს მხოლოდ გზწმობიარე ვეჯცაც შეუძლია ისინი ჩაენდა, რაც შენ მომძქვედი. მაგრამ შუგათადა ფერუზა მე ხომ არც მიტნობს და არც უყუვარებარ. მანან ამ დავთანხმდები, სანამ მათი ბაგენი არ მტყვენან ჩემი დიდი ბედნიერების მამეც სიტყვას.

— აქით მობრძანდით, შვილიო ჩემო, — გაიხმო ფერუზას დღეამ ბასლანგურის და ხელი გაუყარა. იგი მოწინებო და მოკრძალებო შესცივრდა მოხუც და პატარაცემ ქალს. — თქვენ თუთონის კოთხეში, — დაასრულა მოხუცმა და ქალიშვილის ოთახში გაიყვანა კუპაცო. ორივენი გულმხურვალედ დალოცა დედაც და მამტრინი დატოვა ოთახში.

ბოლოს და ბოლოს ბასლანგურის გზოში შერკებოლი მექორწილნი დალონდნენ ნფეთდაფოთლოს მოსვლას. ისინი ამდენი მომორბინებულის სახატოლ იქნენ დაქოლოდებულნი. ქორწილი ოთხდღეს გრძელდებოდა.

თარგმანი რამოს ბსატიანისის.

საფრანგეთის ნაციონალური საოპერო თეატრის ბალეტის გასტროლებმა მისკოვში გახსულ წელს დიდი წარმატებით ჩაიარა. შესანიშნავი ანსამბლი, სიმებიანი აწყობილი კორდალეპეტი, მოცელოში ცნობილი სოლისტები: ივეტ შოვირე, ლიან დიოდე, მიშელ რინო და სხვები — მართლაც ბევრ პირდებოდნენ მისკოვის მყარებელს, და მყარებელს მხოლოდინე განმარტადა, — ეს გასტროლები საფრანგეთთან კულტურული კავშირის დიდ დღესასწაულად იქცა.

ფრანგული ბალეტის სოლისტებთან ერთ-ერთ შეხვედრის დროს, — სადაც ესწრებოდნენ ივეტ შოვირე, იული ალგაროვი, პიერ როზურტე და სხვები, საუბარია ჩამოვარდა ქართული ცეცხისა და, საზოგადოდ, საქართველოს უძველესი კულტურის შესახებ, აი, რა განაცხადა პარიზის დიდი ოპერის თეატრის ბალეტის პირველმა მოცეცავებმა, საქვეყნოდ ცნობილმა — ივეტ შოვირემ:

— მე კარგად ვიციან საქართველოს ერის უძველესი კულტურას, პიეტ შოთა რუსთაველის გენიალური ქმნილებას, „ვეფხისტყაოსანს“. 1947 წელს მონტეკარლოში დაიდვა ბალეტი „შოთა რუსთაველი“, ამ პიეტის უკვედა ნაწარმოების, „ვეფხისტყაოსანის“ მოტივების საფუძველზე. პირველი მე წელი სცენა ნესტანდარცანის პარტიის მცენარე განსახიერებდა, ტარიელს კი ჩემი კოლეგა, იული ალგაროვი ასრულებდა. ავთენტურის როლი შეასრულა მოცეცავმა სურარტოვმა, ხოლო თიანთიანისა კი ფანო ტერაზა. არც ბანანდე და არც შუმდევ მე არ შემიხრებოდა უკეთესი სახალეთი პარტია. როგორც სიზმარი — ისე მაგონდება წარსული ბალეტი „შოთა რუსთაველი“, რომელმაც ჩემზე წარსულში უკეთესი დატოვა, მე რომ კიდევ ერთხელ შემოვივარდნი ამ როლის შესრულებაზე, ალბათ, ჩემს უბედურების ქვეყანა არც ერთი მოცეცავე მქონე არ იქნებოდა“, და მართლაც, როცა ივეტ შოვირე იკონებს წარსულს, — თბი სიხარულსაგან ენთება, ჩანს, რომ შოთა რუსთაველის უკვედა პოემა წარსულში უკეთესი დასტოვა მასზე. ივეტ შოვირე ოცნების ამ სპექტაკლით ჩამოვიდეს საქართველოში და სამშობლოში ჩამოვიყვანოს მის მიერ შექმნილი ნესტანდარცანის.

ნაციონალური ოპერის ბალეტის პირველმა მოცეცავებმა იული ალგაროვმა, რომელიც დიდი სიამოვნებით იკონებს ბალეტ „შოთა რუსთაველს“, შემდეგი დამატება მოვიტყვას:

— უკელაზე უფრო დიდი როლი ჩემს რეპერტუარში — ტარიელი იული ბალეტ „შოთა რუსთაველი“.

თავისი გმირული ელფერი და ღრმა შინაგანობა — მას ბადალი არა მკვებს, სხვა ბალეტებში. არაფრულერბი იყო მუსია ამ ბალეტისა, დაწერილი კომპოზიტორების: ონერის, ჩერკინისა და არხანის მიერ.

ისე ვიღებოდი, რომ მახვოვს, უკველი მოქმედების შემდეგ ნესტანდარცანს, რომ ღონე მომძებდა მისი. უკელაზე საინტერესო და საუკეთესო იყო მესამე მოქმედება (მუსია არხანისა), დაწერილი საოცარ რიტმზე, ის ხიბლერბის საფუძველზე. რომლებიც თითო ქართველებმა უფლერეს კომპოზიტორს. ჩვენ ეს მთელი წლის განმავლობაში ესწავლებოდა ქართველებსგან მომარბას, მისარ-მისარს, დამახასიათებელ უნებებს და ა. შ. ბალეტის დამდგენმა სერ ლეფარმა კი—შემდეგ მისიარბებში მოიყვანა წესბრები, დამდგენმა კი მომარბობა. და რიგის ერთ მთლიან ეპიზოსს, ეს იყო ზადარბი სანახაობა, განსაუბრებით, თუ შემდგომში მივიღებთ, საოცარ და საბავლოთი დეკორაციებს მხატვარ ნეპოროვიცის მიერ შესრულებულს, რომელმაც ზომიერად და დიდი გემოვნებით ჩაურთო მთელს გაფორმებაში ნაციონალური კოლორები. შეიქმნა ჩემს სიტყვებში მარაგულმარად და მიუღწეველად მოგვეყვინა, — მაგრამ ერთის მხრივ, მე მომარბული ვარ, რომ ეს

ვეულაზე უფრო საინტერესო მოგონება ჩემს ცხოვრებაში. თუცა ნორჩი ვიყავი, მაგრამ უკველიც მახვოვს, როგორც სანახაობა სიზმარი, ფანტასტიკური და დაუფიქრარი.

ბალეტი დამდგენი იყო ძალიან ორიგინალურად. უკველი აქტი იხსენებდა თამარ-მეფის სანახაობა, სადაც ტახტზე უტურტეები დიდოლოთი იქნა, ხოლო მაგდამსთან კი შოთა რუსთაველი ბატის გრძილ ფართით სწერდა თავის უკვედა ქმნილებებს. ამ მომენტების შემდეგ ისინი ბოლო ფარდა და გრძილფარდა სპექტაკლის, ხოლო დიდოლოლის და პიეტის სილუეტები ონდავ, მკრიალდა ჩანდა მოქმედების დამთავრებამდე...

ვეულაზე უფრო საინტერესო მოგონება ჩემს ცხოვრებაში. თუცა ნორჩი ვიყავი, მაგრამ უკველიც მახვოვს, როგორც სანახაობა სიზმარი, ფანტასტიკური და დაუფიქრარი.

ივეტ შოვირე მისკოვში.

ბალეტი ახლა აღარ იმდებოდა, ერთი მხრივ, ალბათ, ვერც მოცეცავმა, ერთი მხრივ, პარტია სხვისთვის რომ იმდებოდა, საცეცავოდ მაშინ ხომ თითქმის წილის ვიყავი მხოლოდ. ბალეტი „შოთა რუსთაველი“ საბალეტო ხელოვნების შედეგად იყო.

ჩემს ვარსკვლავს ამბობენ, რომელიც კარ კიდევ არაა საუკუნის წინა მიწვევა ესეთი ნაწარმების მომდევნო შეტყობა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანის“.

— მე მკვან სულ ნორჩი ვიყავი, — ამბობს მოცეცავე პიერ როზურტე, — ცეცავე. ჩემთვის ახალი ხელოვნება იყო. ბავშვობის ზღაპრული სიზმარიები მაგონდება ბალეტი „შოთა რუსთაველი“! მე მაშინ კორდებალეტში ვამოვიდი... ეს იყო დაუფიქრარი სანახაობა, ნამდვილი დღესასწაული. ბალეტის უკველი მონაწილე იმდროსა და სპექტაკლისთვის ვეულაფერს, რაც კი ჩანს გაჩნდა. ჩვენ იმდენად ვიყავით ექსპლიტირებული და გატაცებული ამ საქმით, რომ საინტერესო ვუმთხობ. დიდი დამის ორ სათამაშე, და ასე უკველი ცისმდებ დღეს, უკველი დიდი, უკველი საბავლო.

მთელი კოლექტივი, — განაჯრძობს ობიერტი, — როგორც ერთი, ვებუარბობდი ჩვენი მუშაობით, აღფრთოვანებული შრიობით. ეს იყო

გაყვანილი „შოთა რუსთაველი“ სეზონისთვის

თავისი გმირული ელფერი და ღრმა შინაგანობა — მას ბადალი არა მკვებს, სხვა ბალეტებში. არაფრულერბი იყო მუსია ამ ბალეტისა, დაწერილი კომპოზიტორების: ონერის, ჩერკინისა და არხანის მიერ.

ისე ვიღებოდი, რომ მახვოვს, უკველი მოქმედების შემდეგ ნესტანდარცანს, რომ ღონე მომძებდა მისი. უკელაზე საინტერესო და საუკეთესო იყო მესამე მოქმედება (მუსია არხანისა), დაწერილი საოცარ რიტმზე, ის ხიბლერბის საფუძველზე. რომლებიც თითო ქართველებმა უფლერეს კომპოზიტორს. ჩვენ ეს მთელი წლის განმავლობაში ესწავლებოდა ქართველებსგან მომარბას, მისარ-მისარს, დამახასიათებელ უნებებს და ა. შ. ბალეტის დამდგენმა სერ ლეფარმა კი—შემდეგ მისიარბებში მოიყვანა წესბრები, დამდგენმა კი მომარბობა. და რიგის ერთ მთლიან ეპიზოსს, ეს იყო ზადარბი სანახაობა, განსაუბრებით, თუ შემდგომში მივიღებთ, საოცარ და საბავლოთი დეკორაციებს მხატვარ ნეპოროვიცის მიერ შესრულებულს, რომელმაც ზომიერად და დიდი გემოვნებით ჩაურთო მთელს გაფორმებაში ნაციონალური კოლორები. შეიქმნა ჩემს სიტყვებში მარაგულმარად და მიუღწეველად მოგვეყვინა, — მაგრამ ერთის მხრივ, მე მომარბული ვარ, რომ ეს

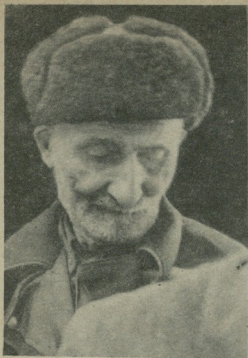
ვეულაზე უფრო საინტერესო მოგონება ჩემს ცხოვრებაში. თუცა ნორჩი ვიყავი, მაგრამ უკველიც მახვოვს, როგორც სანახაობა სიზმარი, ფანტასტიკური და დაუფიქრარი.

ბალეტი დამდგენი იყო ძალიან ორიგინალურად. უკველი აქტი იხსენებდა თამარ-მეფის სანახაობა, სადაც ტახტზე უტურტეები დიდოლოთი იქნა, ხოლო მაგდამსთან კი შოთა რუსთაველი ბატის გრძილ ფართით სწერდა თავის უკვედა ქმნილებებს. ამ მომენტების შემდეგ ისინი ბოლო ფარდა და გრძილფარდა სპექტაკლის, ხოლო დიდოლოლის და პიეტის სილუეტები ონდავ, მკრიალდა ჩანდა მოქმედების დამთავრებამდე...

ვეულაზე უფრო საინტერესო მოგონება ჩემს ცხოვრებაში. თუცა ნორჩი ვიყავი, მაგრამ უკველიც მახვოვს, როგორც სანახაობა სიზმარი, ფანტასტიკური და დაუფიქრარი.

იული ალგაროვი ტარიელის როლში.

თადა გოგუა.

გ ე მ რ ჯ ე ლ ა თადა გოგუა

მეგობარი

ჩხოროწყუში, წალენჯიხაში და სამეგრელოს სხვა რაიონებში შეხედული კონტაქტ გამოქედო დანებსა და ხანძარს, რომლებზედაც ირი ასია ამოტივდილი: „თ. გ.“.

თომოცი წელია, რაც ამ „საქარხნო მარკამ“ პაპულარობა და საყოველთაო აღიარება მოიპოვა მოსახლეობაში. ეს ტიფრი ეკუთვნის სოფელ ხაბუშეში მცხოვრებ მწველსა და ზეინკალს თადა მარუხასიძე გოგუას.

თადა გოგუა იმ ხელმწიფე ოსტატთა რიცხვს ეკუთვნის, რომელთა ზელიდან სულ უპირადად საოჯახო ნივთი გამოდის, რთული მოქალაქეობა და თუ საჭირო გახდა, საბუნდო მანქანის ნაწილიც. ჩხოროწყუში პირველი სტამბის დამმარსებელი და რაიონის „მემბრანი“ მამანტი

კვირბია ცვიანობის, რომ როდესაც 1935 წელს საბუნდო მანქანას ერთ-ერთი ნაწილი გატრდა, ვერც ჩხოროწყუში და ვერც მებუნდო რაიონებში შექმნილი იქნებოდა ვერც იესრის მისი დამზადება. დაზვა უქმად იდგა. მანამ ცვიანს თადას ოსტატობა. გოგუამ ერთი საათის განმავლობაში გამოქედო და გაქალბა საჭირო ნაწილი, და დაზვა დღესაც ერთგულად მუშაობს.

მრავალი წელია, რაც თადა გოგუა „შვილიანობა პორტუგალი“ ამზადებს, მაგრამ იყო დრო, როდესაც მკვლელო სამართლი იარაღს სვედა.

1905 წლის 5 ივნისის ნოემბერში ტურნალი „მოგზაური“, კორესპონდენციამ სოფელ მუხურბიდან წერდა ეგვიპტეის შესახებ, რომელიც ჩაყენეს ამ სოფელში პლატონ დადიანის მკვლელობის გამო. დამსჯელმა რაზმმა დაარბია სოფელი. „ასთან — წერს ტურნალი, ერთ ზეინკალს, გვარათ გოგუას აღმოაჩინა მრავალი კეთილი თაფელი, ფილოები, რევილი, ვერები და ღამბაჩები, რომელიც ზეინკალს შესატყობად ეძიდა სოფელეთაგან. მასრის უფროსმა ყველა იარაღი ჩამოართვა და დააბატონა თეთი ზეინკალი“...

მშინ თადა 46 წლის ვაკაცი იყო და უკვე ცხოვრების მძიმე გზა წაიდა გამოიღო. თადა შთაბეჭდილობით მკვლელობა — მამა მისი მარტოდა და მისი ძველები მკვლელები უყოფიდა. ქაბუშეში თადა ქ. ბაქოში, ნათესა სარეზუმი მუშაობდა. იქ უსწავლია ზეინკალს; მერე სამშობლოში დაბრუნებულა და მ. ი. ელერანსა და ეპიცოტილ ხაბუშეში მომავალი სოფლის ერთ-ერთი პირველი მოსახლე გახდა.

ახლა ხაბუშე მდიდარი და კეთილმოწყობილი სოფელია, აქ ირი მილიონერი კომუნურნიბაა.

როდესაც დაინახის სახელობის კომუნურნიობის თავმჯდომარეს გერონტი ცირდავამ ვიხივთ, თადას სახელი მიევიწყოდა, თავმჯდომარის ვიცინა:

— ახლა სახელი რა უნდა? სამკვლელოში თუ ენახეთ...

და აი, ჩვენ წინ უნდახარა და თითქოს სუსტი მოხუცია, მაგრამ როდესაც შეხედავ დას დაყოფილი ძარღვიან ხელს, მარჯველ და ძლიერად რომ კვერავენ გავარაგებულ ლითონის ნაქერს — ვერ დაიჭრებო, რომ ამ შემოგდამობით თადას ასი წელი შეუსრულდება.

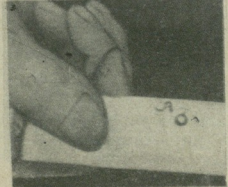
ვის მოსთლას რამდენი რაინა გავაქვს, რამდენი ფოლადი გამოაწერათეს ამ ხელგანს. გონსა და შეილოვლებზე დას ახვევია მოხუცის, სამკვლელო საიფრთხე ხელშია — თადას გამოაწერილი ახალგაზრდა მკვლელო გვიე ლემონწყავა ოსტატურად უძღვება საქმეს, ახლა მოსწენება შეიძლება, მაგრამ თადას ოღონდა:

— დავიკვირო? შრომამ მოციტლა და შეინახა ამ ას წელიწადს და რა დამსვენებებს?..

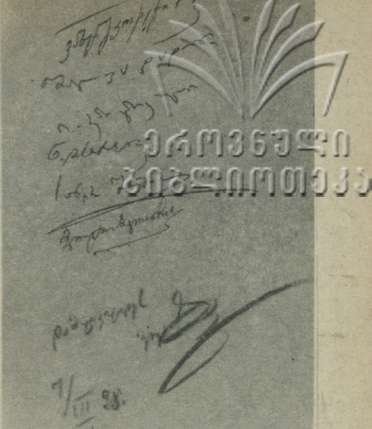
როგორც დიდ ზემინ გადაიბინა ამ შემოგდამობით ხაბუშეს მშობლივითი სახელგონი მკვლელის და... მომღერლის საუცნივან თუნივს, მომღერლის, რადგან თადა თავის დროს შესანიშნავი მომღერალი და ლობჩიანი იყო, იგი მრავალი წლის განმავლობაში ხელმძღვანელობდა ჩხოროწყუს რაიონის თეიმოქვიდ გუნდს. თადა მრავალი მემოყურებელი მებრუნალი სიმღერა გააცოცლა და ხალხში გაიტანა.

ქართული ხალხური სიმღერების დიდი მოყვარული გვეგვირავი წერს, რომ „თადა გოგუას, როგორც მომღერალს, ასპიათესს ლობჩიანს, მის შესრულებას ნამდვილი შემოქმედების ბეჭედი ახის... მის მუღამ აინტერესებდა ხალხური სიმღერების ფაქტი მოვლა, ხალხური სიმღერის აღმოგონის შეუცვლელი დაცვა“.

თადა გოგუა — ჩვენი ხალხის ნიჭიერების და უნარიანობის მაგალითია — ეს ნიჭი მან მრავალწლივ და ხელმოგზნადავ გამოამდგინა.

თადა გოგუას ტვიფრი.

ცნობილი ქართველი საზოგადო მოღვაწეები ხელს აწერენ აკაკის ძეგლის პროექტს.

როგორ დაიდგა აკაკის ძეგლი ბითაწმინდაში

1938 წლის 8 იანვარს მე წავიდა საზოგადოება „ჩემოში“, რომლის ლეკციონა იმ ხანად წარმოებდა და მიმართო „ჩემოს“ თავმჯდომარეს, რომ არ შეეძლო რაიმე თანხა გაეყო სამეცნიერო დაწესებულებაშიათვის — დავჯერ კონკრეტული თანხა — 8000 მანეთის რაოდენობით, მაგრამ არა დაწესებულებაშიათვის, არამედ რაიმე დიდი საქონისთვის, — განაცხადა თავმჯდომარემ — თუ შეგიძლია თავი მოახა, დადეთ აკაკის საფლავზე ძეგლი. თანხა მტად მცირეა, შენს უნარზეა ყველაფერი დამოკიდებული. თანხმობა განაცხადე. მოვიყვარე მხატვარი, მოქანდაკეები, აფუსხნი მათ საქმის ვითარება, თანხის სიძირე და სხვა. პროექტები უფასოდ ამ მტად მცირე ფასად უნდა გაეკეთებოდა. დავით კაკაბაძე და ლალი ვლიაშვილმა განაცხადეს, უფასოდ გაეკეთებოდა და მალე მოიხატეს ძეგლის პროექტები. დაბრუნებულ თანხა გადმოიტაცეს. მწერლები, მხატვრები და მოქანდაკეების სხდომას ვაკაციანი საქმის ვითარება, ვუხევე პირობები.

კომისიის წევრებმა დავით კაკაბაძის პროექტი მოწონეს და ხელიც მოაწერეს. ცხენი ოუჯენ ვახტანგ კობახიძემ, შალვა დადიანმა, ია კარგარეთილი, ნიკო ღორთქიფანიძე, სანდრო შანაშაღი, მელიტონ ზაღრაძე.

პროექტის დამკვიცების შუამდგომლობით ცნობილი ჰქვის ოსტატი ნიკოლოზ ალაძემ და დაუდოთ ხელმწიფეობა ძეგლის დადგენის შესახებ.

აღლქმე პირანოლივ შეასრულა ნაყინი ვალდებულება. მტად გაიტრდა მისი სახელმწიფო დათალივ შევი ქვევის აზიდა მთაწმინდაში.

რამდენჯერ მიმართო ქალბის აღმასკომს — გაეკეთებინა აკაკის საფლავთან სახელი ძეგლი. 1938 წ. ოქტომბრის დადგენის დადგინეს ფულის გაღება. ამ საქმეში დიდი დახმარება გავიწიეს ინი. გვიკ უკურადება და იოსებ იმედაშვილმა.

მთელი 1929-30 წელი მოწინა მხარბირ კლდის აგებას.

1981 წლის მაისში გაიხსნა აკაკის ძეგლი. ამის შესახებ მოკლე ცნობა მოგავიხსენებ გავ. „კომუნისტმა“.

მინდოდა, რომ ძეგლზე (ქვედა მხარბირ) ამოკეთებოდა ყოველი პროექტის გამოქმედების ვჯარი და სახელი: დავით კაკაბაძე, მაგრამ ეს არ მოხერხდა.

სამართლიანობა მოითხოვს, რომ ეს ნაქალი ახლა მანინ აუცილებლად გამოსწორდეს.

მუკოლ ბერიძე

1 „ჩემო“ — შემოკლებული სახელია (რუსულად) „პიოთურის მარგინეტის საექსპორტო საზოგადოება“-ს ნიშნავს.

"მეჩინიყრო ბაღში"

ნელი ჩინაში

ის, რომ შოთა შანიძე სტუდენტობიდანვე ეს სამართი და კეთილშობილი პიროვნება იბრია, იყენებ, იმითვე ახსენებდეს, რომ შოთა ზედატყევისთვის იჯამში აღიზარდა. მისი მამა, დომენტ შანიძე, ცნობილი მუსიკოსი, — სამტრედიის მუსიკალური სკოლის დამაარებელი, დომენტზე ხუთი ვაჟიშვილი აღიზარდა და ხუთთვე მუსიკოსად გამოიყვანა. მის შვირ დაასტავებ სკოლას ამჟამად დომენტ შანიძის უძერკის ვაჟიშვილი ხელმძღვანელობს.

შოთა შანიძე უკრავს ვიოლიონზე, რომელზედაც მირანდელმა „მეჩინიყრო ბაღში“

სათ და გაეძლიერებინათ საკუთარი შეიარაღებული რაზმები, განაპირობა ძირითადი ის თავისებური ვარსებობა, რომ ქაიროს, დამასკოს, ბაღდადს და სტამბულის ბაზრებზე ყველაზე ძვირად სწირავდნენ ქართველ ტყვეები ფორსდენდნენ, რის გამოც ტყვეებით მოვაჭრე თურქები ვაჭრობდნენ არაერთგვაროვნად ტყვესაც ქართველად ასაღებდნენ.

ამრიგად, შაბოლონი აღმოსავლეთის ზოგ ქვეყანაში, მამლუქთა ინსტრუქტის წარმომადგენელს წარუბრუნებელი ზიანი მიყენა ფეოდალურ საქართველოს, რადგანაც სწორედ საქართველო წარმოადგენდა იმ ერთ-ერთ ძირითად ვაჭარს და წყაროს, რომელზეც ეყრდნობა და აყვავდა უცხოეთში გაბატონებული მონასხან მამლუქთა შეიარაღებული რაზმები.

შუასაუკუნეების იმ მნიშვნელოვანი დროს, როდესაც თავისი ეროვნული თვითშეზღოვების შესაწარმებლად ქართველ ხალხს თურქების, სპარსეთისა და ლეიანების წინააღმდეგ უმუხლოდ გამომდებელი ხალხს ტროლი, საქართველოდან ყოველწლიურად ათასობით ყრმა-ქალებს გაუყვანდაცა და ევაგობდა და ერამით მათი გამწვლქება, არსებითად, ქართველ ხალხს ფიზიკური მონაპიროსა და გადამწველის საყვებით რეალური სიფხობის წინაშე აყენებდა.

შვირის მხრივ, ევაგობდა და ერამით მამლუქთა ხანგრძლივად ბატონობამ მჭირე ზიანი მათ მიყენა თუთ ამ ქვეყნების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას.

ამიტომღვე ხალხების ერთიანი და ცენტრალ-

თომამ 1935 წელს წარინებით დამაპირა თბილისის სასულიერო-სახეცნობლო პედაგოგიური ტექნიკური, ხოლო 1941 წელს მოსკოვის კონსერვატორიაში. სამშობლო იმის დროს საპროტო აზრის რიგებში იყო და მხოლოდ 1946 წელს მივიდა შესაძლებლობა გაეგრძელებინა საუკეთესო სკამე.

1954 წ. შოთა შანიძე თბილისის სარეპერტოის სახელობის კონსერვატორიაში ჩამოაყალიბა მუიკალური პოლიფონური ანსამბლი, რომლის ყოველი გამოსვლა დიდ შოიწერებს იმსახურებს, ეს პირველი ასეიანი ანსამბლის ჩამოყალიბებია.

შოთა შანიძე კართული მუსიკალური ნაწარმოებების საბავშვო კრებულის ავტორია. ამჟამად მუშაობს ვიოლინის სწავლების პრაქტიკულ სახემძღვანელოდ. ყოველ წელიწადს თვითონვე იტებს მონაწილეობას კონკერტებში, რიგობრე შემსრულებელი — მუიკოლინი. რადგანმე ხნის წინათ მან შექმნა ვიოლინოზე დავების გადამღებელი ხელსაწყო — „მეჩინიყრო ბაღში“.

ეს „ბაღში“ — უნივერსალური კონსერტოეია: იგი იმბარება ყველა ზომის ვიოლინოზე და შემოიღება გამოყენებულ იქნეს აღმოსავლეთი, ევროპული დავების სარეპერტულ დეიტი ექვანზე შემსრულებლის მარტყნა დაიწყო მისი ბიოგრაფიკი. ამჟამად იტყვება ვიოლინის სივრცის შესაძლებელი ნაწილი, რაც საე-

წარმოად ზღვდაც სიბის ეტერალობას, ჩვეულებრივი ბაღის (ზამბით ვავსებულ პატარა პარკის) მოხ. მარტყნისა შემსრულებელი, და განსაკუთრებით კი მოსწავლე, მარტყნა მზრის აწეიტი ეტერს ვიოლინის, რაც იწვევს მთელი ხელის დაძაბვას, უნივერსალური — ამჟამინდური ბაღის მოყვლებული ყველა დასჯეს, იგი მხოლოდ თბ წარბელები ეტყნება ქვედა დეისსა და კორპუსის ევერტების შეერთების ადგლის, რის გამოც დეკა მთლიანად თავისფლია შემ-

სრულბების მზრის შეტყნისა და ინსტრუმენტის ტყნების მთელი სოციალური ცვლეს „ბაღში“ მინი-ტურული ზომისა, დაღმურს საყვებნი იტყნება და ადგლიან ინახება ვიოლინის მრდელი. „ბაღში“ მზარება ამჟამებდ ვიოლინოზე დავების სწავლის პრაქტიკა.

1958 წელს თბილისის კონსერვატორიის სწავლების მსწავლელის რანგში კვალიშენი მთლიანად დატოვდა შოთა შანიძის „მეჩინიყრო ბაღის“ კონსერტოეია.

ყაყაჩაყის კომპოზირების

ამ სათაური ვაჭვი „მუშანიძე“ იტყნება, რომ ვიოლინოზე დეიტი იტყნება მზრის გამოყენებულ და სტატისტიკური ცნობების მიხედვით, მხოლოდობა თანდათან იზრტება „ჟორის ქორწინებათა“ და გარტათა ჩაოდნობა.

მართლაც, უფასსენული წლების მანძილზე ცოლმწობა უფრო მეტად ხანგრძლივი ვაჭდა და იმავ დროს იზრდებოდა ადამიანთა სიცოცხლის ხანგრძლივობაც, ხოლო ვაჭრათა რაოდენობაც განუწყვეტლად დიდდებოდა.

ვაჭრათა მრდული ერათა იტყნება. ვიოლინოზე დეიტი ადამიანთა უფრო დიდხანს ცოცხლობენ, ვიდრე მართლები.

აღსაცანი, მანას ახის ზომისა და ფოლკლორის ცნობებებზე უფრო მეტ მამაყვია, ვიდრე ქალი იმ დროს როცა ეკვნიანასა და პოლიფონი ქალები ჰარტობენ. უცლმწობობაში რეკორდს ამაუ-

რებს ირლანდია, სადაც მამაყვია 87% და ქალითა 84%, 46-დან 54 წლადღე, შეუღლებული იტყნება.

ცხადია, ესა მზრეტი ირლანდიის მეორე რეკორდია, — ამ ქვეყანაში ვაჭრათა უმცირესი რაოდენობა: ათას წყვილზე მოდის 0.07 შემობევა.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში მრდობინა ვაჭრის საყვებზე და მამ ვაჭრათა ათას წყვილზე. ამერიკის შეერთებულ შტატებში ამ ქვეყნის რიცხვით შედის, სადაც უფასსენული წლების მანძილზე რეგისტრირებულია ვაჭრათა რაოდენობის ყველაზე დიდი პროცენტული ზრდა.

აღსანიშნავია, რომ მეტისმეტად აღიან ასაკში ქორწინებინა ფიქსურწმულებზე, ეკვიტორული, ფილონიებზე, აღმანათობ, კოსტარკასა და ვოლფრამის, მანის როცა და მანისა დადგინებას ძაბზე ყოფნიებენ საფრანგების ვაჭრათა და ატოლის ცუნებლებზე.

საქართველოს მამლუქთა მონასხან ბატონობის დროისათვის

ზებელი სახელმწიფო ეკვბებში, მე-12 და მე-13 საუკუნეთა მიწანა შესცავდა დეცენტრალიზებულა და 24 ფეოდალურ სახელმწიფოებლად მამლუქთა ვასამუხდობებულა სახელმწიფოთი, რამაც, ბუნებრივია, ეკვიტორული ისეთივე ურყოფითი ვაგვლნა იტყნა, როგორც, ვაჭრათა საქართველოს ერთიანი ფეოდალური სახელმწიფოს დეცენტრალიზებულა და ცენტრალიზაციის განვითარებაზე.

ეკვიტორული მიმართ მამლუქთა ტომით ვაჭრათა — ადამიანობა — თავისთავად ვასამუხდობადაც გაბატონებული მამლუქების ძირითადი მასის სტრუქტურა უმუხლოდ და მყარ დამოკიდებულებას ეკვიტორული მშრობელი მასებისად.

ამანი მსტორიკოსის ისეი წერს, რომ „მამლუქთა სახელმწიფოთი ეკვიტების ხელისუფლების, არამა, სახელმწიფო მართვის უმძლესი თანდაზმობის პირობის, ყველაფერი ცხოვლი იყენენ, რომელთა ერთადერთი მიწინააღმდეგეადაც იყო შეიქმნებოდა მათი გამოყენებინა მათთვის უტყვ მშობლისაგან.“

ეკვიტორული მეცივირის ლან ჰულის ვაჭრათა ერთობა, მე-18 საუკუნის დასასრულსავე ეკვიტების მონასხლობა, რომლის რაოდენობა მე-10 და მე-11 საუკუნეების მიწანა 5-6 მილიონმდე აღწევდა, იმ ხანებისათვის 25 მილიონმდე შეტყნდა.

მეუდენა, რომელიც წერბელსათვის სწოვდა სისხლს ეკვიტების ქანად უტყნებდა, რის შედეგადაც ეს უტყვებსი და უტყვად უცხოეთის ქვეყანაში იმდენად დაუტყნებ, რომ მე-19 საუკუნის დასასრულსათვის დასავლეთის კოლონიზატორთა თავისუფლო თარეშის მასობრივად ვაჭაიქა.

ქართველთა და ეკვიტულ ხალხთა სოციალურ-ეკონომიკური ვაჭრათობის თვალსაზრისით, ფეოდალური ძალმწობისათვის და თვითმშობის ეკვიტალიზმის, მამლუქთა აღმოსავლეთის ქვეყნებში წარმოქმნილი მამლუქთა იმ ირობრივად მან შეტყნა წარმოადგენდა, რომლის დეიტი ვაჭრის ქართველი ხალხის ველსა ჰარტობდა, ხოლო მეორე წყვილი — ეკვიტული ხალხის.

მეგნის აზრით, ენისტრული ქართველი დილემის ახალი ნაწარმოები — „მამლუქი“ ფეოდალური უნდა იყოს ნაწილები არამათ ვაჭრათა მრდული რასტყნობისა და ერათს ერტყნობის, რადგანაც იგი თვალსაზრისით უტყნებდა, იმ უტყვ თავისუფლო ეროვნული ვაჭრათობის გზაზე დამდგარ არამ ხალხს, რომ მათ ქვეყანაში წარმოშობით ქართველი მამლუქთა სახელმწიფო რაზმების ხანგრძლივი და იმამე ბატონობის შეტყნებდა ხანა ეკვიტების და ერამით ქართველი ხალხის დაჭრების ლაშქრობისა და შესტყვის შედეგად როდი ყოფილა, რომ მიმართით, მამლუქთა საკუთრივ საქართველოსათვის საც არ ნაღვლდ მძიმე და შეტყნულ მოყუნს წარმოადგენდა.

როგორც სოციალური ძალა, მამლუქთა ეკვიტები იყო სტრუქტურული და პარტიკული

ძალა, მამლუქთა ეკვიტები იყო სტრუქტურული და პარტიკული

ძალა, მამლუქთა ეკვიტები იყო სტრუქტურული და პარტიკული

ძალა, მამლუქთა ეკვიტები იყო სტრუქტურული და პარტიკული

ძალა, მამლუქთა ეკვიტები იყო სტრუქტურული და პარტიკული

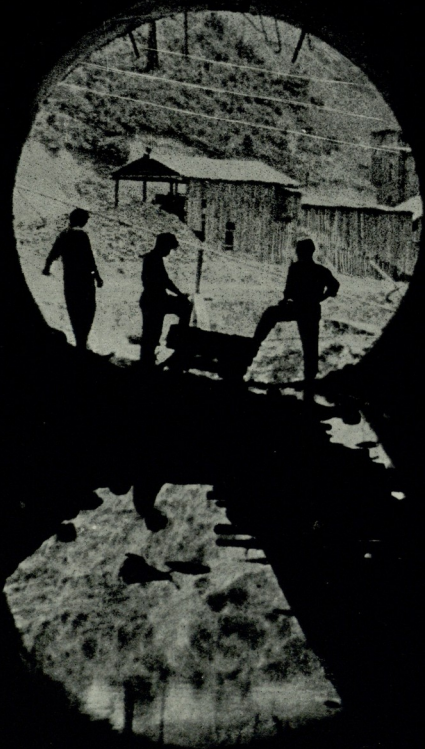
ძალა, მამლუქთა ეკვიტები იყო სტრუქტურული და პარტიკული

ძალა, მამლუქთა ეკვიტები იყო სტრუქტურული და პარტიკული

შ. უარდლოშვილი, ისტორიკოსი მეცივირებია კანდიდტი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ეროვნული
ბიზნისოთქვა

